Sfarmă-Piatră

149

Intemeietor: AL. GREGORIAN • Redactia și Administrația: Str. Domnița Anastasia 16, București I • Director: NICHIFOR CRAINIC

Galeazzo Ciano

PENTRU CULTURA ORTODOXA

Am vorbit în numărul trecut al lui Sfarmă Piatră, despre marele eveniment cultural, care e tipărirea Bibliei Regele Carol II, în traducerea profesorilor G. Galaction și Vasile Radu. Lucrarea aceasta, de erudiție și de muncă neobișnuită, s'a făcut din îndemnul, sub ocrotirea și cu tiparul Suveranului.

Și precum scriam, nu e faptă mai apostolică din partea unui Rege ortodox, decât răspândirea cuvîntului lui Dumnezeu în cuprinsul domniei sale. Lucrul e înlesnit și de prețul foarte ieftin al acestei frumoase ediții.

Biblia răspunde la două nevoi deopotrivă de simțite în viața de azi a poporului nostru: una e nevoia religioasă propriu zisă, cealaltă e înzestrarea culturii noastre cu o concepție fundamentală despre lume și viață, pe care n'o are încă.

In legătură cu aceste lucruri vom adăuga cele ce urmează.

1. Răspândirea Sfintei Scripturi în popor ridică o chestiune, pe care o vom numi de simplificare. Biblia e alcătuită din două părți: Vechiul și Noul Testament, legate organic între ele prin puterea revelației dumnezeești, cel dintâiu prevestind sau profețind ceeace avea să se realizeze, într'al doilea. Nu putem despărți din acest punct de vedere Vechiul Testament de cel Nou. Există o anume erezie rasistă, care pretinde o asemenea absurditate. Ea declară că Vechiul Testament n'ar fi decât un produs al geniului național evreesc și, ca urmare, trebue exclus din creștinism. Punctul acesta de vedere îl reprezintă direcția rasistă din cugetarea germană, de unde l-a transplantat la noi d. A. C. Cuza. El e cu totul contrar doctrinei Bisericii ortodoxe, care ne învață că Vechiul Testament nu e o carte evreească, de vreme ce conține adevărul descoperit de sus, adică de vreme ce este inspirată de Duhul Sfânt în vederea Mântuitorului umil, care avea să vină.

Vechiul Testament e, prin urmare, legat organic de cel Nou și nu le putem despărți pentru a face plăcere ereziei rasiste.

Dar din punct de vedere al edificării creștine, al răspândirii în popor, e neîndoios că Noul Testament primează. In cel Vechiu se vorbește de Mântuitorul ca de cel care va veni; în cel Nou însă Mântuitorul, persoană istorică, vorbește direct poporului, iar cei cari au scris epistolele, ce completează Noul Testament, vorbesc despre Iisus Hristos ca despre cel care a venit. Adevărul dumnezeesc întreg e conținut în Noul Testament și, din acest punct de vedere, el are prioritatea când e vorba de răspândirea în massele largi ale poporului, — fără să mai amintim alte motive, care toate sunt prielnice acestei întâietăți.

Răspândirea Noului Testament presupune o ediție aparte a lui, ceeace astăzi e foarte ușor de îndeplinit.

In legătură cu această preocupare, avem de făcut o propunere și anume:

PROPAGAREA NOULUI TESTAMENT PRIN PREMII ȘCOLARE ȘI STRĂJEREȘTI.

E unul din mijloacele cele mai fericite de a cobori cuvântul lui Hristos în adâncul poporului nostru.

El a fost experimentat înainte de războiu, nu de către stat sau de către biserică, ci de un negustor pios, Iorgu Dumitrescu din județul Dâmbovița; și n'a fost experimentat cu Noul Testament, ci numai cu Viețile Sfinților, retipărite după vechea și cunoscuta tălmăcire dela Mănăstirea Neamțu. Mi-aduc am'nte ce impresie profundă mi-a făcut lectura acelor cărțulii, coborîte până în satul meu și obținute ca premii de'a școală. Intr'un suflet de copil asemenea gesturi și asemenea lecturi se întipăresc pentru toată viața. Imi închipui cu cât mai puternică va fi impresia Noului Testament, frumos tipărit și cucerit cu vrednicie școlărească sau străjerească. Elita copiilor din școlile României ar ști că darul acesta, care e o distincție, vine din partea Regelui Țării.

Transformarea spirituală a unui neam nu se poate obține mai sigur decât începând-o dela copii. Puritatea sufletească e substanța cea mai înrudită cu duhul dumnezeesc al Evangheliei. Dacă Iisus Hristos a chemat pe copii la El și i-a preferat înaintea tuturor vârstelor, opera de propagandă a încreștinării sufletelor trebue să se întemeieze pe convorbirea directă a Mântuitorului cu acești neprihăniți muguri de oameni, din cari pot înflori mai târziu atât crini cât și mătrăgună.

Am citit în expunerea domnului Ministru de Interne că Frontul renașterii naționale vrea să aibă ca doctrină morală și spirituală creștinismul. Idee minunată și perspectivă superbă de viitor. Dar cei mai mulți dintre noi, oamenii maturi, nu cunoaștem deloc doctrina creștină și poate niciodată n'am întors și n'am meditat o pagină din Evanghelie. Mulți nici n'am văzut cum arată o Biblie. Sau dacă am văzut-o, am disprețuit-o: carte popească! Evanghelia însă nu e carte popească. Biserica n'a confiscat-o ca s'o țină ascunsă, ci o deține pentru a o răspândi și a face din cuvântul lui Dumnezeu forța ziditoare de sufiete pure. Când statul însuș adaugă la aceasta operă amploarea mijloacelor sale, recolta creștină va fi însutită.

Răspândirea Noului Testament ca premii școlarilor, cari se disting la studii, și străjerilor, cari excelează în disciplina lor, iată un semn concret că statul va face într'adevăr o politică de profunde temeiuri creștine.

2. A doua chestiune, care nu e străină de cea dintâiu, e aceea a unei concepții fundamentale care să dea unitate și stil culturii românești, cu aspecte atât de mozaicale astăzi, dacă nu chiar mozaice pe ici pe colo.

Biblia, ziceam în articolul trecut, poate da această concepție fundamentală, cum a dat-o tuturor marilor culturi europene.

Dar Biblia nu e ceva izolat. In concepția ortodoxă, ea se integrează în Biserică și în marea tradiție răsăriteană. Izolată, Biblia rămâne la discreția cititorului, care o înțelege și o interpretează după puterea lui individuală, particulară. Dacă protestantismul se înfățișează azi ca un fenomen de pulverizare spirituală și de ciopârțire a unei bune părți din omenire în atâtea secte, faptul se datorește izolării Bibliei de marea tradiție bisericească și lăsarea ei la discreția puterii de înțelegere a individului. In realitate, Biblia depășește inteligența individuală precum Dumnezeu depășește orice putere omenească.

Sensul ei adevărat e lămurit, armonizat și sistematizat dogmatic și filosofic în doctrina ecumenică a Sinoadelor și cugetarea marilor scriitori ai creștinismului, cari sunt Sfinții Părinți.

Iată o legătură cu totul necunoscută lumii noastre intelectuale: operele Sfinților Părinți!

Vorbind odată, la Paris, cu d. Nicolae Berdiaiew, marele filosof rus, voind să-și dea seama de elementele fundamentale ale culturii românești, m'a întrebat:

— Aveți operele Sfinților Părinți traduse în limba dvs. națională?

Răspunsul meu evasiv l-a nedumerit: nu-și putea imagina o țară ortodoxă fără doctrina Sfinților Părinți.

Toată filosofia creștină, închegată ca un nimb intelectual al Bisericii ortodoxe din ideile Bibliei e conținută în operele Sfinților Părinți. Germanii, cari nu sunt ortodocși, nu concep istoria filosofiei fără să dedice un mare capitol doctrinei patristice. In universitățile noastre însă, dominate încă în mare parte de spiritul francez al revoluției ateiste, nu se face nicio pomeneală de filosofia creștină. Chiar Sorbonna, care a reprezentat cu o tristă excelență spiritul ateu în filosofie, s'a schimbat mult în vremea noastră prin pătrunderea unor marcante personalități catolice în corpul profesoral. Universitatea românească a rămas sub acest raport mult în urmă. E un mare gol în învățământul ei: indiferența față de marea cugetare clasică a ortodoxiei.

E adevărat însă că această datorie nu cade în primul rând în sarcina ei, ci în sarcina altei instituții, care nu ne-a dat până acum și, sunt absolut sigur, nu ne va da nici de acum încolo în românește operele Sfinților Părinți.

Nădejdea noastră se ridică respectuoasă către Regele Țării și către augusta-i pasiune pentru asemenea fapte epocale.

Suveranul a dat României Biblia în cel mai frumos grai, în cea mai elegantă formă și cu prețul cel mai convenabil.

E parcă logică îndrăzneala noastră de a solicita și operele Sfinților Părinți în românește.

Incontestabil, e o lucrare grea și de oarecare durată. Dar trebue să amintim că știința teologică românească dispune azi de o pleiadă de forțe admirabil pregătite pentru asemenea nobilă muncă. Mă gândesc în deosebi la tânăra generație de învățați, cari nu și-au găsit întrebuințare nici în învățământul superior și nici în cadrele Bisericii. Sunt oameni, cari posedă și limba greacă și limba latină; mulți dintre ei și talent literar. Energiile lor nimeni nu le cheamă la lucru. E mișcător faptul, pe care îl reprezintă doi dintre acești tineri teologi, d. D. Fecioru și părintele Olimp Căciulă, întovărășindu-se în inițiativă particulară, deschizând o librărie religioasă și luându-și sarcina să traducă operele capitale din Sfinții Părinți, cari alcătuesc „Izvoarele ortodoxiei". Traducerile tipărite până acum sunt cărți de temelie ale culturii ortodoxe.

Exemplul lor e o amară mustrare pentru cine ar trebui s'o înțeleagă. Dar cum suntem siguri că n'o va înțelege, îndrăznim să credem că Suveranul va acorda bunăvoință și ocrotire unei astfel de opere, atât de necesară spiritului nou, pe care e destinată să-l încarneze România noastră.

Biblia și Sfinții Părinți vor da acel fundament etern, acea concepție de viață și acea fecunditate spirituală de care se simte atâta nevoie în cultura noastră națională pentru a căpăta adâncime, unitate de stil și semnificație universală.

In momentul de față singur Suveranul poate face din acest vis o realitate, acordând, în continuare, augusta-i bunăvoință unei opere cu un atât de măreț început.

Nichifor Crainic

DESPRE CORPORAȚII ȘI PRINCIPIUL ETNIC

D. profesor Crainic mi-a făcut cinstea să se ocupe, în numărul de la 8 Ianuarie al acestei reviste, de studiul meu asupra organizării profesiunilor.

In acest studiu, cum constată și d-sa, nu m'am lăsat sedus de abstracțiuni doctrinare, ci am căutat să precizez și să încadrez realitățile noastre sociale, cari vor constitui temeiul noului cadru de viață politică și disciplină socială.

Studiul acesta este prima încercare de descifrare profesională, din confuzia în care s'a complăcut oficialitatea și mentalitatea vechiului regim. Nu este o schiță de organizare standard, valabilă oriunde, ci o adaptare la realitățile românești, a spiritului nou al vremii, care tinde să ridice așezământul vieții de stat pe realitățile și activitățile creatoare ale națiunii.

D. Crainic îi găsește, acestui studiu, două lipsuri: „una din punct de vedere corporativ și alta din punct de vedere etnic". In proectul meu de organizare profesională nu există corporația, corporația în sensul nou, alcătuită din două sindicate: patroni și lucrători, spune d. Crainic.

Am ocolit într'adins titulatura și noțiunea de corporație, din proectul de organizare profesională, din mai multe motive. Noțiunea de corporație și chiar corporația însăși n'are pretutindeni și pentru toată lumea același conținut. Se înțelege, în mod general, prin corporație colectivitatea indivizilor cari colaborează la o activitate economică sau la o ramură de producție: Corporația lemnului, cuprinzând toate meseriile legate de acest material: — sau corporația tâmplarilor, cuprinzând numai o specialitate; corporația zahărului, cuprinzând tot ciclul de producție, de la cultivatorii de sfeclă până la fabricant și comerciant, — sau numai corporația cultivatorilor de sfeclă, — sau corporația industriei alimentare care cuprinde și alte industrii, pe lângă ceia a zahărului, dar poate să nu cuprindă pe a cultivatorilor de sfeclă. Iată deci mai multe feluri de corporații.

O corporație tipică nu există nicăeri, nici chiar în Italia, unde se încearcă și se experimentează alcătuiri de corporații în fel și chipuri, spre a se găsi forma cea mai potrivită.

Nici alcătuirea corporației din două sindicate nu constitue o dogmă în materie de organizare corporativă. Pot fi corporații numai de patroni, din lipsă de salariați în ramura de producție sau activitate socială respectivă; sau numai de salariați, din lipsă de patroni.

In studiul meu de organizare profesională, am privit problema în tot ansamblul ei, adică organizarea tuturor activităților, respectiv tuturor profesiunilor; căci o organizare numai a unui sector n'ar fi rezolvat problema noului așezământ de stat.

Nu poate fi vorba de corporația formată din două sindicate, pentru ocupațiile intelectuale: avocați, ingineri, arhitecți, medici, ș. a... Nu poate fi vorba de astfel de corporații pentru corpul funcțiilor publice, format numai din salariați.

Uneori — și mai ales pentru situația de la noi, nu poate fi vorba de o corporație cu două sindicate, nici în sectorul activităților economice: agricol, comercial. Pământul e împărțit la țărani, cari-l lucrează singuri — și sunt județe unde la 40 mii de proprietăți țărănești nu există 10 proprietăți mai mari cari să întrebuințeze 200 de lucrători agricoli. Iar tot comerțul de la sate și comerțul mic de la orașe se face de patron și familia lui, fără nici un fel de salariat, nici măcar ucenic.

Alt motiv care m'a făcut să înlătur titulatura de corporație, este de ordin psihologic. Pentru mulți corporația amintește organizația meseriilor în evul mediu, organizație formată numai din patroni și cu oarecare tendințe de tiranie profesională. Iar în ce privește trecutul nostru, breslele apar într'o lumină mai simpatică decât corporațiile de dată mai recentă, cari amintesc meseriașilor noștri un fel de politism, exercitat de agenții cluburilor politice, pe spinarea și punga meșteșugarilor.

Un stat cu organizare corporativă, nu implică însumare de corporații sau sindicate, ci pur și simplu de corpuri profesionale. Corpurile acestea, ca și corporațiile, cu sau fără sindicate, pot fi strict profesionale, de o singură specialitate, sau interprofesionale, însumând sau grupând profesiuni dintr'aceași mare ramură de activitate sau meserii conexe.

Constituția noastră, cea nouă, grupează toate activitățile sociale în trei mari categorii: agricultură — comerț — industrie și ocupații intelectuale. S'ar putea spune tot așa de bine: corporația agriculturii, corporația industriei, a comerțului, a meseriilor, a intelectualilor. Am socotit însă că e mai bine să le încadrăm, conform constituției, în trei mari Uniuni, — fiecare uniune subdivizată în Corpuri profesionale, grupând profesiuni înrudite; — și fiecare corp în colegii, grupe, secții și bresle, cu atribuțiuni reglementare de ordin profesional, social și economic. Grupare convergentă, de la bază spre vârful așezământului social, cu liber și neîntrerupt circuit de voință, control, și selecțiune.

*

A doua obiecțiune, aceia privind principiul etnic, ar fi aparent mai îndreptățită. In studiul meu nu se face nici o mențiune asupra acestei chestiuni de mare actualitate. Și n'am făcut-o într'adins.

Una din slăbiciunile naționalismului nostru, a fost excesul de teoretizare și lipsa de acțiune practică, — sacrificarea fondului pentru formă. Ne-am îmbătat cu apa chioară a formulelor și doctrinelor, pentru a căror nesocotire am fi fost în stare să facem moarte de om, — și am lăsat realitățile să se desfășoare nestingherite, în paguba neamului nostru. D. Crainic, un realist și convins naționalist, a evidențiat de atâtea ori această slăbiciune.

D-sa a ridicat într'adins această chestiune convins că lipsa de menționare în studiul meu ar putea fi speculată sau greșit interpretată.

Proporția etnică — unde este proporția etnică în studiul de organizare și încadrare profesională? — s'ar putea întreba unii naționaliști.

Enunțarea proporției etnice într'un studiu de organizare totală și unitară a activităților sociale, ale națiunii române, nu și avea locul. Ar fi fost o imprudență mai mult peste ce'e săvârșite, în domeniul naționalismului, până acum. Sunt funcții sociale atât de strâns legate de viața și desvoltarea poporului dominant, respectiv a națiunii, care nu îngăduie nici un fel de proporție pentru minoritari și mai ales pentru anumiți minoritari.

Am mai arătat, cu alt prilej, că nu se poate vorbi și mai ales nu se poate trece la o serioasă acțiune de restabilire a pozițiilor cuvenite românilor, fără ca în prealabil să avem în față oglinda precisă a realităților din toate sectoarele de activitate socială.

Precizarea și organizarea profesiunilor este prima etapă pe drumul naționalismului. D. Crainic a înțeles demult acest lucru, de pe vremea „Calendarului" și o arată și azi, când scrie: „teoretic, prin simpla organizare profesională, nu se ajunge la etnocrație, însă practic se ajunge".

Cu confuzia profesională de azi, cu libertinajul democratic în privința liberei practice, nu se poate obține primatul muncii românești, ori câte declarații și ori câte agitații s'ar face.

Numai precizarea și organizarea, cu încadrarea tuturor pe familii profesionale, ne poate arăta cum stăm cu fiecare profesiune. Numai atunci putem vedea dacă nu s'au strecurat elemente streine de familia națională în funcții și posturi rezervate exclusiv alor noștrii, dacă cutare profesiune n'a fost invadată sau dacă alta ar mai putea primi astfel de elemente.

Nu trebue deci generalizat, ci odată organizarea profesională realizată, — se vor lua hotărîri de la caz la caz, de la profesiune la profesiune, după importanța ei pentru viața socială a națiunii.

Iată explicațiile, pe care d. prof. Crainic le cunoaște, dar cari după părerea d-sa'e, trebuiau cunoscute și de alții. Ceia ce l-a determinat să provoace aceste explicații.

Arh. I. D. Enescu

Pământ cu troițe

Lui Petre Paulescu

Pământul meu, te port, bețișug rotund în pleoape
Cu lanuri de legendă 'ncolțită pe ogoare
Cu nenulari de aur sub gene lungi de ape
Ce varsă în palma verii pocale de răcoare.

Pământul meu, păstrat pe vetrele ilire
Același suflet mândru clipește foc sub spuze
Aceleași flăcări mari de cântec cresc pe lire
Când illiac de cuget îți scuturăm pe buze.

Pământul meu cu tâmple vibrând de clare rîuri,
Pământul meu cu munți de inimi peste veac
Mă scald cu dimineața în șipote de grâuri
Și-odată cu amurgul, garoafă, mă desfac.

Pământul meu, prin vreme, colnicele viteze
Prin codri, chiot verde, spre zarea 'naltă-ți sui
Și ochiul meu alături de soare să vegheze
Pământul cu troițe, alalu — cum altul nu-i.

Ion Potopin

„Un roumain miserable"...

Un nou scandal de proporţii fantastice şi cu o întreagă literatură de senzaţie care nu avea nimic ireal într'însa, a isbucnit în luminoasa capitală a Franţei, numai la câţiva ani după celebra afacere Stawisky, oferind o piesă inedită şi cu foarte mult umor, marelui public european. De astădată a apărut în ţinută de gală şeful industriei cinematografice din Franţa, unul dintre cei mai bogaţi oameni ai Republicei, domnul Bernard Nathansohn, acuzat de justiţie pentru nişte mici escrocherii care i-ar fi adus foloase de câteva zeci de miliarde lei.

Extraordinar!

Dar domnul Nathansohn nu era un simplu Nathansohn. D-sa era stăpânul marei case de filme Pathé-Nathan, care desfiinţase toate celelalte firme similare şi de veche tradiţie, luând dela cea mai renumită primul cuvânt, adică însăşi titlul celebrităţii ei, şi cununându-l numai cu două silabe ale numelui său de rezonanţă universală. Aşa dar „Pathé-Nathan".

Iată titlul unei lovituri epocale şi al unei glorii care se pulverizează prin miracolul lanternei magice, pe ultimul ecran din ultimul târg, vestind grandios în lumini şi în culori, existenţa uriaşei puteri care nu era altcineva decât domnul Bernard Nathansohn! Rolul marelui industriaş şi creator de artă, în vremea aceasta când cinematograful pasionează toate inimile şi toate vârstele, trebue să fi fost covârşitor. Deaceea avea bilet de circulaţie aproape în calitate de excelenţă, era invitat la marile solemnităţi ale naţiunii ca să primească alături de cârmuitorii ei, sa utul şi defilarea armatei şi asculta Marseillaisa din cele mai oficiale tribune. Erau atâtea date legendare ce se evocau din străfundurile unei istorii de foarte multe ori glorioase, pentru naţiunea cea tânără şi pentru părinţii ei, dar şi pentru d. Pathé-Nathan!

D-sa era un mare stăpân de industrie naţională! Prin genlul său se asigura progresul unei ţări care niciodată nu se poate ipsi de aşa ceva, iar prin cele trei castele cumpărate, care făceau parte din grupul celor mai frumoase relicve arhitectonice rămase din vremea splendorilor cavalereşti, se asimilase desigur cu acea falnică nobilime, care purtase cândva blazoane e sângelui francez.

Ce ameţitoare ascensiune! Şi nu era pentru nicio mărire un inoportun. Câţi dintre colegii de cabinet al d-lui Léon Blum, nu s'au simţit fericiţi să zâmbească alături de ingeniosul Nathan, în faţa obiectivului fotografic, care i-a înregistrat aşa pentru posteritate! Câţi tineri care voiau să facă bieţii, carieră de peliculă, nu-l vor fi slăvit şi câte fete nostime, seduse de mitul umbre or, nu vor fi consimţit la tot felul de jertfe, ca să intre în graţia marelui stăpân. Câte mâini întinse, câte rugăciuni şi îngenuncheri pentru a i se cerşi mila!...

Şi iată, acum, domnul Nathansohn, mai înainte de a fi fost preşedinte de consiliu ca bunul nostru amic, d-l Léon Blum, a intrat la puşcărie. Pentru ce? Pentru nişte ingenioase înşelătorii cu titluri şi acţiuni, sau cam aşa ceva... Chestiunea nu intră în specialitatea noastră, aşa că nu ne pricepem să vă dăm informaţii precise. E treaba justiţiei franceze şi fiţi siguri că din moment ce l-a înhăţat de guler, şi-a avut temeiurile ei legale.

Dar cu această tristă ocazie, la care vor fi plâns stelele şi vedetele d-lui Nathansohn, s'a găsit necesar să se facă biografia escrocului şi să se stabilească cine este el în definitiv şi de unde a venit? Inspiraţia s'a produs cam târziu, precum se vede.

S'a aflat atunci că d. Bernard Nathansohn nu e d. Bernard Nathansohn. Că 'n realitate se cheamă Bercu Tannensapft şi că e un părlit de ovreias, venit tocmai din România, adică din mahalalele Iaşilor.

Extraordinar! Nu se putea un scandal la Paris, în care să nu fie amestecat şi numele ţării noastre, ba, de data asta chiar al Iaşilor, vechea şi nevinovata Capitală a mult răstignitei Moldove!....

Eu, când am descoperit în ziare articolul care anunţa această sgomotoasă afacere, de îndată ce am văzut numele lui Nathansohn, am avut un presentiment că ovreiul ne-a pus şi pe noi în discuţie. Deaceea am şi citit articolul. Din nefericire lucrurile s'au adeverit.

Dar dece acel presentiment? Pentru foarte simplu motiv că ne-am deprins de multă vreme, ca pe lângă rudenia noastră de sânge cu poporul francez, să mai avem încă un termen de rudenie ceva mai recentă, prin ovreii noştri comuni! Nathansohn nu e nici cel dintâi nici cel din urmă care ne face asemenea servicii la Paris.

De data asta s'a întâmplat însă ceva îngrozitor pentru prestigiul şi onoarea noastră. Cum s'a descoperit originea jidovului, s'au şi tras concluzii care ne privesc direct. Revista săptămânală Match, îl numeşte pe escroc „un roumain miserable".... care a venit să-şi caute norocul la Paris, plecat de foame şi de mizerie din ghettourile Iaşilor.

Deşteptul autor care se pretinde foarte bine informat asupra noastră, spune că acel stăpân de industrie naţională franceză, de a cărui prietenie s'au simţit foarte onoraţi pe la casele domneallor, ar coborî dintr'o „familie iudeo-ţărănească" de tip absolut clasic şi că pe la noi ovreii se ocupă cu plugăritul, meserie care se moşteneşte din tată în fiu, făcând o foarte dobitocească confuzie între ţărănimea noastră şi ovreimea de la noi. Cred că s'ar fi putut spune orice, că într'adevăr ovreii sunt amestecaţi în toate domeniile vieţii noastre economice, dar ca să se meargă până acolo încât să se degradeze în aşa hal, însăşi specificul neamului românesc, o mai mare tâmpenie nici că era cu putinţă. Scriitorul cu pricina, a auzit şi el probabil că Românii în mare parte se ocupă cu agricultura şi-a mai auzit că pe la noi se află mulţi jidani. Atât i-a fost de ajuns, ca să-şi permită să vorbească despre noi cu aere de mare cunoscător, socotind că ţărănimea noastră reprezintă un infernal concubinaj iudeo-românesc.

Nu e prima oară când descoperim asemenea modele de informaţie şi adevăr, în presa parisiană... Cunoaştem spiritul superficial cu care unii cărturari de pe acolo, obişnuesc să trateze diferite chestiuni, de aceea, nu ne miră metoda. Ne jigneşte însă profund uşurinţa cu care este tratat numele de român.

Poate scriitorul care crede în existenţa acelei monstruoase asocieri, pe care el o numeşte „familie iudeo-ţărănească", va fi auzit cândva de politica d-lui Madgearu, a d-lui Mihalache, care isbutise să creeze asemenea sugestii prin tovărăşiile lor de club, dar asta nu însemnează că trebuia să se simtă dispensat de a se documenta serios, pentru a înfăţişa realităţile aşa cum sunt şi după cum obişnuiesc oamenii care scriu cu intenţia de a lămuri şi pe alţii.

Atât în această chestiune. Şi acum să venim la cealaltă: „un mizerabil român" Cum vine asta, adică? Distinsul industriaş din neamul d-lui Leon Blum. care poartă în spatele lui treizeci şi cinci de ani de vieţuire pe pământu nobilei Franţei, este cu alte cuvinte român?!

Pardon! Bernard Nathan Nathansohn, sau Bercu Tannensapft e jidan! Jidan dela Iaşi! Dintre aceia de care, într'adevăr şi din nefericire, avem foarte mulţi. Tocmai pentru că ne dăm seama de primejdia şi dezonoarea pe care o reprezintă pentru noi, aceste halmanale tolerate peste măsură de omenia noastră, luptăm aici ca să ne eliberăm odată de amiciţia lor acaparatoare. Cât a apreciat spiritul francez această luptă, putem să dovedim cu vizitele agresive ale diverşilor umanitarişti, care veneau acasă la noi să ne înveţe cum trebue să ne purtăm cu evreii şi cât să-i îndrăgostim de mult, chiar când ei ne pun dinamită la temelia ţării. Ne-au părăsit într'adevăr câţiva. S'au dus mai ales prin Franţa, unde unii au făcut cariere celebre fiindcă sunt socotiţi ca oameni de geniu. S'a auzit pe la noi, bunăoară, că soţia marelui naţionalist Francois Coty şi director al ziarului „Figaro", după moartea strălucitului ei soţ, s'a căsătorit cu un jidan venit tot de pe meleagurile noastre. Din-du-i zestre, opera distinsului luptă or. Ne-a durut această ştire.

Acum aflăm că un jidan dela Iaşi, bate recordul mondial în escrocherii. Adică tocmai ce aşteptam noi despre ocupaţiile lor. Dar dece i se zice român, mizerabilului, când n'a fost niciodată şi nici nu e? Dece nu i se zice francez, dacă adevărata lui naţionalitate e nevoie să fie menţionată?

Zadarnic se aruncă ofense în obrazul scumpei noastre ţări! Bernard Nathansohn, rămâne ceeace este: un jidan plecat să-şi încerce iscusinţa în escroche ii care a prins rădăcini acolo unde a găsit terenu fertil şi unde s'a bucurat de răsfăţul unanim, al unei societăţi pasionate de nume le şi genlul lui. Noi am fi foarte fericiţi dacă l-ar imita toţi ovreii de-aici pe Bercu cel ingenios.

Pan. M. Vizirescu

Petec de Rai

La curţile domnitoare ale cerului
Intorc privirea peste pisc de munte
Ca să îmi ung, cu stânjeni şi cu brazi,
Nemiruita stea din frunte...

La un călcâi de codru apare Ţara
Ca un haiduc cu sarica de foc,
De-aici, de sus, coboară primăvara
Cu ciubere de soare şi de joc...

Profeţii îi înoadă'n bucle: aur
Şi o svonesc pe harfe de azur;
Au dispărut şi temnicerii vremii
Când am vrut Ţării, inima să-i fur...

Şi am cioplit-o 'n bronzuri: colţ de Rai,
Să nu mai fie slugă la destin,
Să se înalţe statuă de veacuri,
Crescută 'n jar şi ramuri de măslin.

George Şoimu

A apărut revista **GANDIREA** *Numărul pe Ianuarie 1939*

CU URMĂTORUL SUMAR:

NICHIFOR CRAINIC: Rainer Maria Rilke.
V. VOICULESCU: Poesii.
ION PILAT: An mort.
N. M. CONDIESCU: Din însemnările lui Safirim.
PIA ARAPU: Aş vrea.
RADU BOUREANU: La hotarele morţii.
FRANCOIS VILLON: Balada tradusă de Zoe Verbiceanu.
OVID CALEDONIU: Ingerul tristeţii.
VLAICU BÂRNA: Cântecul pădurii.
LUCIAN BLAGA: Artă şi valoare.

IDEI, OAMENI, FAPTE

SEPTIMIU BUCUR: Funcţiunea spirituală a provinciei.

CRONICA LITERARĂ

PAN. M. VIZIRESCU: Lucian Blaga: La Curţile Dorului.
VINTILĂ HORIA: Iulian Vesper: Primăvara în ţara faglor.
GH. VRABIE: N. Georgescu-Tistu: Orientări bibliografice.

CRONICA DRAMATICĂ

DAN BOTTA: Teatrul Naţional: Ciopotul scufundat.

CRONICA MĂRUNTĂ

NICHIFOR CRAINIC: In anul al 18-lea — Scriitori străini cari ne vizitează.

EXEMPLARUL 20 LEI

DE VANZARE LA TOATE CHIOŞCURILE DE ZIARE

CURENTUL MIORITIC

Există o profundă eliberare a artei românești, de curentele artistice internaționale. Matca noastră artistică se profilează vădit pe zarea originalității noastre. Mișcările literare din celelalte țări nu-și au la noi decât strigoi demenți și prin cine știe ce revistă, mai strigă vreun avorton aliterar „bonism", „futurism", „dadaism", „floralism" etc. etc.

Literatura noastră mai ales, își țese pânza eternității din spiritul băștinaș și cupola de azur ce se va desăvârși mâine va fi ridicată pe șchelele specificului național. Toată arta noastră pledează pentru un curent românesc și oscilează ca o pendulă între adâncul etnicului și piscurile ortodoxiei. Iată prin urmare axa stilistică în jurul căreia se învârtește ca un astru, literatura, muzica, pictura, arhitectura, etc. etc. În jurul ei se polarizează toată originalitatea creatoare a neamului și orbita ei se va defini cu fiecare zi și pe acest drum trasat vom ajunge curând la apogeu și generațiile viitoare vor cunoaște deabinelea menirea lor mesianică și contribuția pe care trebue s'o dea artei românești. Mișcarea aceasta de autarhizarea artei, adică de a trăi în sine și prin sine, o încadrăm între țărmurile de revenire a două cuvinte: curentul mioritic.

Ce este curentul mioritic?

Ce urmărește curentul mioritic?

Iată două întrebări la cari trebue să răspundem în ceeul de față.

După războiul mondial, literatura noastră a fost invadată de o pasderie de curente cari vroiau să schimbe culoarea originalității noastre. Și mai cu seamă s'a pripășit la noi în lumea literelor, spiritul de universalizare. Se dăduse acest impuls dăunător mai ales poeziei. Versul devenise o batjocură și cultul ritmului se prăbușise ca un uriaș cu picioare de lut. Poezia era un fel de cuvinte încrucișate și trebuia să alergi la vreun oracol spre a o înțelege. Nici chiar autorii nu mai știau ce-au scris.

Era într'adevăr un anarhism poetic și o goană luciferică spre universalizare.

În acest timp s'a născut curentul mioritic care a strâns condeele autohtone sub faldurile aceluiaș drapel și arta și-a revenit la matcă. S'a zămislit acea sublimă taină a specificului românesc. În ce constă specificul românesc? Problema e vastă ca un bărăgan, căci trebue să definim coordonatele tuturor domeniilor de activitate literară, ceeace este nespus de greu oricât de generalizatoare ne-ar fi truda. Noi vom trata această chestiune din punct de vedere literar, din punct de vedere poetic.

Poezia biciuită de toate viscolele vremii, hărțuită de curente futuriste și vremelnice, dezorientată din cauza inrtusiilor literari și plimbată în poștalionul avortonilor poetici, s'a lăbărtat în spiritul timpului, s'a subțiat, s'a rarefiat, s'a pulverizat, s'a mistificat, până la nulitate. Păonii certitudinii pe cari o instaluseră, „Convorbirile Literare" și „Sămănătorul", s'au dărâmat sub loviturile anarhiei poetice. Versul devenise o neputință frivolă și opinia literaților și intelectualilor o îngenunchiase deabinelea. Se născuse la un moment dat poezia dragostei telurice. În orice vers găseai desfigurată femeia și era chiar un val de entuziasm pentru această poezie.

Desigur că aceste mișcări artistice, dar numai artistice nu erau, au vizionat și alte curente vitrege literaturii noastre. Și cum este și firesc, medalia având două fețe, pe de altă parte s'a creat un curent literar stavilă pornografiei și îndreptar spiritual pentru toată arta românească. Această mișcare salvatoare și care se datorește tâmplei filozofice și creștine a lui Nichifor Crainic și revistei Gândirea, a prins rădăcini adânci în spiritul românesc și arta și-a revenit la mediul normal.

Un nou îndemn la viață, o atitudine protestatară contra frivolității și superficialității și poezia mai ales s'a cristalizat în forme cât mai geometrice. S'au captat izvoarele inspirației, s'a adâncit autohtonismul și s'a înge nunchiat sub zodia cerului. S'a creat un nou climat poetic: minte și inimă românească.

Am spus „autohtonism" și „zodia cerului". Iată cei doi poli pe cari îi numesc mai scurt „ethnos" și „ethos" sau mai bine zis „etnicul" și „ortodoxia". Acestea sunt permanențele constante ale poeziei. Mișcarea aceasta care a fost mai întâi pentru reabilitarea stihului și care azi este creatoare de artă, se cheamă curentul mioritic.

Ce este el prin urmare? Afirmarea duhului românesc.

Ce urmărește? Înglobarea artei în etnic și ortodoxie.

Încoburările condeelor tinere se deslănțue pe baricada vremii azi, pentru zămislirea unui spațiu poetic, mâine pentru umplerea acestui spațiu. Acest curent a dărâmat lumea putredă a influențelor internaționale și a dat artei un nou puls de viață. Lovită de toate enigmele vremii, poezia se universalizase la un moment dat și nu mai puteai defini specificul poeziei unei națiuni. Sensibilitatea lasciv pusese stăpânire pe toate condeele și literatura se găsea la grava răscruce. S'a inaugurat o nouă tematică poetică. Balada care decăzuse până la dezmierdare, este reluată cu vigilență de majoritatea poeților noștri. Pastelul strălucește cu toată grandoarea în paginile tuturor revistelor literare. Psalmul este reînviat și aproape că nu-i carte apărută în care să nu fie glorificată Divinitatea. A înflorit ca un buchet de viorele primăvara, elegia, și vădit lucru, țara este slăvită în cele mai tumultoase imnuri. Perioada dinainte de curentul mioritic nilase cuvântul de „țară" și cuvântul de „neam".

Acest curent a zidit în propria lui catedrală chipul originalității românești, așa cum meșterul Manole a zidit în mănăstirea Argeșului chipul soției sale, ca să nu se mai surpe niciodată.

Deschizându-și cale dreaptă și împotrivindu-se invaziilor străine, mișcarea mioritică a impus un stil autohton, un aspect fundamental și monumental întregii literaturi de după războiu.

Sterilitatea poetică a lepădăturilor și renegaților, influențată de sărăcia spirituală a evreilor, s'a pipernicit până la dispariție și azi se poate afirma cu mici deficiențe că există o masivă literatură și poezie românească. În această ordine artistică se încadrează toate formele și condițiile de viață ale epocii noastre. Idei extravagante au existat, există și vor continua să existe, dar florile acestor idei se va ofili cu timpul și românismul curat și etern va înflori în toate branșele artei. România intră prin curentul mioritic în orbita țărilor autarhice. Curentul acesta este o virtute revoluționară care deliberează țara de vremelnicii străine.

Tendința generală a mișcării acesteia creatoare și salvatoare este năzuința și renașterea unei poezii autohtone, în domeniul stihului, unei muzici românești în domeniul notelor, unui naționalism românesc în domeniul politic. Este o doctrină nouă de viață pe toate tărâmurile. Sunt înfrânate și ucise concepțiile universaliste și valoarea personalității morale și naționale a neamului își afirmă existența originală tot mai vizibil, tot mai orgolios. Și ceeace este interesant este faptul că între toate categoriile de artă s'a născut o corelație intimă care rid că prestigiul — autohtonismului nostru. Un sentiment de comunitate circulă între organele național-specifice ale neamului și prezența unui spirit românesc se vădește în fiecare ramură de activitate artistică.

Toate acestea se datoresc curentului mioritic.

Pleiada scriitorilor noștri s'a mobilizat în jurul axei etnic-ortodoxie, cu alte cuvinte în matca mișcării mioritice.

Revista Gândirea a precizat și definit normele acestui fenomen românesc. Iar Nichifor Crainic și-a risipit lumina scrisului său pe toate tărâmurile și cu toate mijloacele — vers, esseu, ziaristică, — pentru promovarea acestui curent. Vremea noastră pe plan cultural și artistic în genere, este vremea definitivării spiritului autohton.

Și la aceasta com ajunge. Vom ajunge.

Petre Paulescu

TENDINȚA SPRE ADEVAR

In înteaga omerire și în fiecare om aparte, spiritul trăește, se hrănește și crește cu tendința către un ideal, adică către ceva superior ce nu se poate cuprinde și nu se poate realiza în întregime. In tendința aceasta constă esența vieții spirituale, și ea e înăscută și sădită în orice suflet omenesc; iar când sufletul a înăbușit-o, atunci el devine un simp.u sunet, un simplu cuvânt.

Abia încolțește în suflet conștiința, cum îndată încolțește și ideia, că numai un singur adevăr lor, de unde izvorăște viața, ideia de dragoste către adevăr și se naște tendința către adevăr. Grăuntele acesta viu nu este sădit din afară și nici o știință nu e în stare să-l nască sau să-l sădească. Unde se află acest sâmbure, acolo e începutul adevărului. Și chiar acela care a ajuns la ideia, că numai un singur adevăr există și anume adevărul legilor materiale ale naturei, și acela în orice clipă este gata să nege totul ce se prezintă față de el ca siluire.

Intreaga istorie a omenirei și toată literatura e plină de apeluri, de chemări către adevăr. Toată Psaltirea nu-i alceva decât un cântec de adevăr și neadevăr, care se înalță dela pământ la ceruri — și tocmai deaceea Psaltirea a și devenit isvor de mângâiere sufletească și îmbărbătare în nevoi. De aceleași suspine sunt pline toate cărțile profetice; până astăzi cântecele tuturor timpurilor și a tuturor popoarelor sunt pline de suspinuri după adevăr. „Până când", — spune profetul — va plânge pământul și toată iarba se va usca de răutatea celor cari locuese pe ea".

Dar în zadar va crede omenirea suferindă de nedreptate, că poate cândva prin dezvoltarea treptată a instituțiilor sale să întroneze pe pământ împărăția adevărului, împărăția lui Dumnezeu.

In decursul veacurilor omenirea a reușit să lasă din starea sălbatecă în care domnea puterea brutală asupra mulțimilor și printr'o treptată dezvoltare a instituțiunilor sale a întronat stăpânirea dreptului; nu este încă victoria și stăpânirea adevărului, pentrucă dreptul este numai o recunoaștere formală a adevărului și orice așezământ se întemeiază de oameni, iar omul în natura lui poartă începutul minciunei, care nu se poate cuprinde cu adevărul.

Legea determinând drepturile oamenilor, poruncește să i se dea fiecăruia ce i se cuvine; iar dreptul este numai reflexul adevărului și aplicarea legii întemeiată pe litera moartă a ei poate să fie în realitate un neadevăr.

Cu întronarea libertății de mun că și de activitate, cu înmulțirea și perfecționarea tuturor fețelor ei, s'au deschis noui și multe căi spre îmbogățire, acaparare, înmulțindu-se diferitele averi, s'au înmulțit și diferitele feluri de proprietăți, cu îngrădiri puternice, dar în același timp s'a creiat și o prăpastie mare între bogăția, mulțumirea, suprasaturația celor puțini și sărăcia disperată a massei care suferă, zăcând în întunerec și ignoranță. S'au creiat diferite instituții pentru ajutorarea celor suferinzi, și s'au creiat în numele datoriei cetățenești, în numele dragostei și a milei, dar ele nu sunt în stare să umple prăpastia care devine din ce în ce mai adâncă, răspunzând dragostei cu răutatea disperării.

Cât de multe sunt cazurile, unde nu mai este vorba de însușiri, talente, calități sau defecte, cucerite prin truda și sacrificiul a nenumărate existențe anterioare, și vedem copii suferind din leagăn și sfârșind în chinuri; vedem bătrâni expiind în suferințe și dureri; sau oameni trăind o viață înfloritoare și liniștită, sfârșind ușor firul vieții lor; precum vedem și oameni sărmani trăind mulțumiți, ori nababi cu desăvârșite avuții trăind o viață stearsă și egoistă de avariție și josnică lăcomie materială; unii mulțumiți, a ții nemulțumiți, fericiți, nenorociți, nebuni, sănătoși năpăstuiți, prigoniți, ghinioniști și așa mai departe.

In numele libertății s'au înființat diferite feluri de guvernări, întemeiate pe voința liberă exprimată de popor prin votul obștesc. Dar și ele au dus către o nouă stăpânire despotică a majorității, iar ca unitate de măsură a drepturilor omenești a devenit faptul de dependență de un partid politic sau altul. Și din mij ocul tuturor acestor perfecționări a existenței omenești se aude strigătul disperat al bietului om : „Doamne! Unde este adevărul Tău" ?

Rămâne tendința eternă a întregei omeniri către adevăr. Tendința aceasta trebue s'o cultive și s'o ingrijească orice suflet. Dela începutul existenței ea servește pentru fiecare om ca indicator al soartei sufletești; la unii oameni se aprinde în suf et focul dragostei, al milei și ura neadevărului pe care caută să-l șteargă; altul însă rămâne indiferent față de toate acestea, și punându-și scopul existenței sale în desfătarea trupu lui, se târăște pe pământ, fără ca să-și mai ridice ochii la cer.

In cine arde focul sacru al adevărului, aceluia Dumnezeu îi luminează calea. Și ferice de acela, care caută ca această tendință către adevăr, s'o realizeze în viața și 'n faptele sale.

Pr. Sergiu Bjolla

Iarnă'n țară

S'au svonit în depărtări
Zurgălăi de sanie
Și-au venit de peste zări
Soli mireni cu danie.

Ce-a fost, Doamne, pe Negoi
De ard depărtările
Și-a aprins, ca un strigoi,
In brad lumânările ?

Poate-au coborît din munți
Albele mioare
De-au căzut așa mărunți
Bulgării de soare !

Sergiu Cristian

Poziţiuni înaintate în

de GIUSEPPE

Vom trece în revistă o materie, uşoară cel puţin în aparenţă, deşi în realitate grea ca idei şi conţinut, frunzărind una din acele pagini, în care sunt înregistrate anumite cuceriri moderne şi concepţii medicale, în deosebi interesantte prin vraja primejdioasă, cum vom vedea îndată pricinuită de fiinţarea lor în parte topită în penumbrele sub care se supun, acele lumini, în adevăr învăluite, care ar trebui să triumfe asupra celor mai întunecate taine ale sufletului şi ale trupului.

Nimeni nu se îndoeşte că medicina, în afară de acele cuceriri grozave din ultimele decenii se îndreaptă să atingă poziţii nouă, dintre cari unele destul de îndepărtate faţă de cele actuale. Voi spune îndată că greutatea constă în menţinerea echilibrată a judecăţii şi mai mult a mijlocirii acestor căi ale progresului: echilibru, care tot mai des se vede lipsind, prin faptul că vraja a ceeace e nou îmbată, dezorientează şi duce adesea spre excese, printre cari, cel mai uşor şi primejdios e acela de a disprețui, a înlătura sau a distruge tot ceeace îşi găseşte reazim în trecut. Astfel că nimeni, dacă nu nebunul într'un răsărit de lumină care premerge un triumf al soarelui, n'ar dobori zidurile şi acoperişul casei care îl adăposteşte şi protegueşte, pentru a face ca numai lumina să fie iar materia, din faţa sa, să nu mai fie.

Această comparaţie îmi pare cu atât mai apropiată, cu cât una din cele mai caracteristice ţinte, care se desluşesc în medicina modernă, consistă în valorificarea intensă a „spiritualului" faţă de „material". Concepţia dualistă a existenţii umane din două părţi distincte, sufletul şi corpul, apare chiar în cele mai antice religii şi filosofii; dar „spiritul" despărţit de „materie" se afirmă în ideea ştiinţifică de abea cu Descartes şi apoi, după trei secole, această despărţire al spiritului de material domneşte în medicină fără să mai fie vreo discuţie; pentru aceasta, doar „corporeul" are însemnătate.

Cu desvoltarea tehnicelor, care caracterizează secolul XIX, doctrina corporeului îşi asumă proporţii totalitare: cu introducerea mijloacelor de cercetare minuţioasă, aduse de fizică, chimie, fizico-chimie, cu microscopul, microtonul, eprubeta, termometrul, compasul antropometric, se edifică anatomia, fisiologia, patologia, antropologia şi clinica ştiinţa omului bolnav, se ia la întrecere cu celelalte în a fi exactă, calculatoare, rece, materialistă şi demonstrativă. Sufletul nu se vede, nu se cântăreşte, nu se măsoară, nici nu se fotografiază. Deci, el nu există.

Branşa medicinii, care ar trebui să se ocupe de el, psihiatria, pentru care Italia are meritul de a fi creat pentru prima dată un învăţământ oficial, trăeşte în acele timpuri, ca una care trebue să facă un catalog al nebunilor, cu greu deosebind, cum e cu putinţă mai bine, dată fiind incongruenţa şi mentalitatea proprie a nebuniei, manifestaţiunile externe morbide ale inteligenţii, ale conştiinţii şi ale „atributelor" etice, morale, religioase ale spiritului nepreciabil şi incognoscibil: şi în timp ce caută nume care să corespundă variatelor expresii ale nebuniei, încearcă să prindă consistenţă, să se apropie şi să se egalizeze faţă de celelalte surori „branşe" ale medicinii, care pompos fac expoziţie de date obiectivate şi substrate materiale şi de aceea cercetează cu microscopul în organul, care apare sediul funcţiunilor şi al răului, în morfologie impenetrabilul şi tot mai enigmaticul creer al omului.

Totuş, nu reuşeşte să stăpânească decât prea puţin: vreo lesiune vasală, vreo degenerare de celule. In complexitatea lor, creerul funcţionarului echilibrat şi modest şi acela al marelui artist şi geniu după cum rămăseseră egale între ele sub marmora anatomică şi supuse la miimea secţiunilor microscopice, rămân nediferenţiabile şi faţă de creerul omului cel mai nebun. Şi când mai târziu, intervin şi repede se perfecţionează admirabil descoperirile localizărilor cerebrale, este neuropatologia, care răsare şi se afirmă: sunt turburările de mişcare şi de sens, paraliziile şi anesteziile, defectările vorbirii şi ale memoriei, cecitatea verbală şi afasiile, care îşi găsesc reşedinţa şi tipul lor de lesiune; dar bolile spiritului nu găsesc materializare; nici melancolia, nici mania, nici nebunia furioasă, şi mai puţin acele boli minore pentru medicina somatică curentă, dar infinit de grave pentru aceea socială şi umană: bolile simţului moral, afectiv sau religios.

Psihologia apoi apare ca o activitate filosofico-pedagogică; medicina aproape nu ia seama de ea. Şi când în plinul triumf materialist, Moleschott propagă vestea că şi creerul secretează gândirea, ca orice glandă secreţiunea proprie, se crede că spiritul s'a materializat definitiv în esenţa sa şi nu se bagă de seamă că e un bluff de cuvinte, pentru că nimeni, în nici un laborator nu a reuşit să vadă această secretare şi să culeagă preţioasa secreţiune. Câte schimbări în ultimii douăzeci de ani şi ce acceleraţiune în schimbarea ultimilor ani!

Biologul, care după cum îl anunţă numele, ar trebui să studieze viaţa (bios), îşi dă seama cum, cercetând fiinţele vii şi mai presus de toate omul, timp îndelungat a comis eroarea de a observa prea mult materia fără să calculeze că ea este cu adevărat „saturată" de viaţă: mult circumstanţe îl rechiamă azi la realitate; din multe insuccese, el începe să facă mea culpa. Medicul, adică acela care trebue să îngrijească viaţa celei mai complexe fiinţe vii, începe mai înainte de toate, să îndrepte greşelile pe care le-a făcut ca biolog; între timp, omul îi apare la sfârşit ca făcut din materia nu numai saturată de viaţă, ci şi pătrunsă de suflet, care e ceva cu totul divers de viaţă însăş, mai complicat, divin de uman.

E logic, ca eu să mă dispensez de a vă vorbi despre suflet: el ocupă filosofia, cuprinde teologia, crează poezia. Şi noi aci trebue să tratăm despre medicina umană.

De acum, omul devine judecat, preţuit, studiat şi îngrijit, urmând nu numai chimia şi fizica corpului său, dar şi energiile psihicului său.

Suferinţa, iubirea, speranţa devin realităţi şi condiţii operante asemenea febrei, secreţiunilor lacrimale sau digestiunii gastrice.

Spre cucerirea sănătăţii, care e obiectivul medicinii, medicul astăzi se preocupă de a împinge cât mai departe posibil cunoştinţele sale despre corp şi într'un timp egal pe acelea desigur mai zeloase despre spirit, fără să cadă în extremele reducerii omului, nici numai ca substanţă fizico-himică, nici numai ca principiu abstract animistic-spiritual; ştiinţa modernă se adaugă astfel spre a culege, a considera, a epuisa o uriaşă serie de fapte, care demonstrează influenţele corpului asupra sufletului şi acelea ale sufletului asupra corpului.

In deosebi de interesante sunt cuceririle positive în primul din aceste câmpuri. Chiar unele popoare mai antice nu evitau unele expresii indicând personalitatea spirituală umană, ca umoarea, curajul, afectivitatea, tristeţea, considerându-le legate de anumite substrate organice şi ale căror alteraţii ar da loc la manifestaţii anormale faţă de acelea. Ficatul, care a fost considerat încă de vechile şcoale, ca sediu al sufletului, este acela care ne îngădue referinţe mai evidente despre aceste ordine de idei.

Când Grecii creară cuvântul „melancolie" ştiau evident că la această stare spirituală corespunde o alteraţie a ficatului: melancolia, de fapt, înseamnă ad literam „bilă neagră". Azi cine nu ştie că bolnavii de ficat sunt aproape întotdeauna melancolici? Analogă valoare au expresiile bilios, hepatic, hipocondric (hipocondrul drept este regiunea unde se găseşte ficatul). De altfel, însăşi vocabula „umoare" întrebuinţată pentru a indica un întreg spiritual constitue recunoaşterea şi admiterea ca manifestaţiile spiritului să fie numite „umori corporale".

Exemple din acest gen de sinteze sau intuiţii ale popoarelor s'ar putea multiplica; dar ele nu ar servi decât să îngădue repetarea acelui „nimic nou sub soare", pedant loc comun, în care, limpede, conceptul de noutate e falsificat.

Ce trebue pe noi să ne preocupe în schimb, e studiul cuceririlor positive, a demonstraţiilor cu adevărat ştiinţifice obţinute în materie de influenţă a stărilor corporale asupra expresiilor spiritului.

O contribuţie puternică, sugestivă şi demonstrativă în acelaş timp, a acestei dependenţe, a fost adusă de descoperirea glandelor cu secreţiune internă. Aceste minunate şi în genere destul de minuscule organe produc şi varsă în sânge, substanţe în cantitate minimă, dar dotate cu potenţe colosale faţă de funcţiunile organice: tiroida, hipofisa, suprarenalele, glandele sexuale şi aşa mai departe, sunt stăpânitoarele desvoltării, creatoarele armoniei morfologice ale corpului, regulatoarele căldurii, nutriţiei, forţei, sexualităţii şi a tuturor funcţiunilor vitale fundamentale. Dar sunt şi regulatoarele unei mari părţi din manifestaţiunile personalităţii psihice: şi mai presus de toate, temperamentele. In stare de boală iese la iveală această influenţă şi se află indirecta demonstrare a faptului că personalitatea psihică normală a omului (şi a animalelor) este rezultanta aportului complexului glandular. Astfel că, individul cu tiroida funcţionând în mod deficient devine mental moale, apatic, nevolitiv: acela cu tiroida excesivă e iritabil, combativ, îndrăzneţ; în familii cu degenerări ereditare ale acestei glande, membrii sunt adesea idioţi, amorali sau criminali.

Hipofisa a dat loc la o întreagă literatură de manifestaţiuni psihice; influenţa glandelor sexuale asupra manifestaţiilor spiritului a devenit de domeniu popular: printre eunuci, istoria nu înregistrează nici un artist, nici un erou, nici un geniu; starea critică dominantă de involuţia ovarică duce adesea pe femee spre o deformaţie a propriei psihologii transitorie, în cele mai dese cazuri foarte uşoară, dar care uneori poate isbucni sub formă de psihose şi la sfârşit în nebunie.

Culese faptele, ştiinţa împinge mai departe analisa: se află în stadiul căutării de a individualiza substanţele, agenţii chimiei direct responsabili ale acestor manifestaţiuni spirituale. Din afară, nu cunoaştem alţi corpi himici, cari alterează şi turbură personalitatea, mintea, afectivitatea, sensul etic sau religios? Ei se chiamă alcool, morfină, cocaină şi aşa mai departe.

Manifestaţiile spiritului găsesc astăzi, deci substrat, sediu, origină, nu numai în creer: „omul gândeşte, iubeşte, suferă, admiră şi se roagă cu al său creer şi împreună cu toate organele sale" (Carrel).

In afară de hormonii produşi de glandele cu secreţiune internă, alţi factori materiali sunt azi consideraţi capabili de a influenţa activitatea psihicului. Dintre aceştia, principalii sunt: alimentaţia şi factorii mediului extern. „Sune-mi cum mănânci şi-ţi voi spune cine eşti", este o modernă frază sintetică, ce vrea să indice influenţa alimentaţiei nu numai asupra condiţiilor materiale corporale ale omului, dar asupra celor spirituale.

Prea lung ar fi să referim completa documentare culeasă în această chestiune. Dar că alimentaţia constitue un factor extrem de important pentru determinismul personalităţii şi al temperamentului, e ceva demonstrat de mulţi autori: doar indivizii şi popoarele în deosebi vegetariene sunt apatice, nereacţionare. Carnivorii sunt violenţi, agresivi, turbulenţi. Şi în acest câmp, savanţii adâncesc cercetarea pentru a stabili care sunt substanţele himice şi mecanismele biologice responsabile faţă de stările spirituale. Date destul de precise au şi obţinut: dar expunerea lor ar fi prea lungă şi tehnică. E destul pentru noi de a fi amintit această altă „materializare" în determinismul manifestaţiunilor spirituale. Dintre factorii mediului, care influresc manifestaţiile spirituale, noi trebue să distingem cei de ordin pur fisic (climă, umiditate, electricitate, etc) şi aceia mult mai complecşi, care se pot numi sociali. Unele influenţe ale depresiunilor bruşte barometrice asupra stării de

noua știință medicală

PE SABATINI

suflet, efectele sirocului și ale electricității psihicului sunt cunoscute și de mult chiar profanilor. Insă, doar de puțini ani s'a început studiul de interpretare, cu rigoare tehnică și cu sisteme științifice; s'a născut astfel o nouă știință positivă biologică și medicală, care a luat numele de meteoropatologia și cosmopatologia. Ea a adăugat chiar probe și demonstrațiuni de cel mai înalt interes: și în fiece zi, mărește propriul patrimoniu. Viața — acest misterios atribuit al materiei vii — este intim legată și total dominată de factorii fisici și himici ai mediculuI Hans Much a scrs: „Wir werden gelebt, aber wir leben nicht: das Leben lebt sich" (suntem trăiți, nu e că trăim: viața se trăește pe sine). Faptul vieții vine din mediu; și prin viață se înțelege în întregime bios, adică „trup-suflet".

Cercetătorul modern se îndreaptă spre căutarea factorilor materiali ai mediului, cari lucrează asupra biosului. Și ceeace era poesie sau mister, devine forță fisică sau reacțiune himică. Știința e obicinuită cu aceste cruzimi: nu a zăbovit să distrugă dulcele mit cu Eco, nevăzuta nimfă, care repeta vocea omului, pentru a-l substitui cu o brutală formulă acustică de unde sonore, care se reflectă și se multiplică. Și astfel, arșița soarelui, sclipirea mării, murmurul vântului, căderea fulgerului, maestatea tonului devin respectiv factori termici, raze ultra violete, depresiuni barometrice, descărcări electrice, vibrațiuni ale particulelor de eter, care induc efecte determinate, deja, în parte măsurabile și măsurate, asupra omului și asupra tuturor ființelor vii, inclusiv plantele. Mediul, datorită legilor dinamicii, electricității, vibrațiunilor de unde, aprinde viața, o face să ardă și o stinge.

Omul trăește cu mediul: și cu mediul el e în continuu raport și neîntreruptă dependență: dar din el realizează conștient doar o parte: ceeace culege cu propriile simțuri: lumina, sunetul, căldura și altele. Dacă nu ar fi ochiul, nu s'ar ști că lumina există: și totuși vibrațiunile, care crează lumina, ar exista la fel.

Ați gândit, vreodată, privind într'o noapte limpede la infinitele vibrațiuni de voci umane, care îl străbat și pe care simțurile noastre, ca atare, nu le culeg, dar pe care vi le dă de știre valvula termo-ionică a radiou-lui vostru, când le transformă în sunete? Nu mai poate azi să vă fie neîndoios că trupul nostru culege infinite influențe ale mediului, conștiința, fără să aibă percepție: și sunt poate ele care mențin viața, așa cum oxigenul, oxidând uleiul aprins, face să strălucească fitilul lămpii. Corpul omului, implântat cum este în mediu, e investit de toți agenții mediului însuș: e investit astfel, de unde, care constitue lumina și sunetul: e investit de unde electrice apreciabile, dar e investit de o infinitate de alte unde invizibile și insensibile, dar active. Și eu am gândit de atâtea ori, surâzând, la condițiile în care se află expus față de mediul electric, un om, care încalță saboți și pingele de gumă și astfel rămâne „isolat" de pământ, transformându-se într'un condensator electromagnetic.

Și totuș condițiunile fisice pot varia mult. E cunoscut ca sigur că aerul, care ne învălue sau ne atinge, e format din particule infinitesimale, care sunt încărcări electrice și magnetice variabile, cu predominarea celor positive sau negative (aceasta o revelează și o măsoară instrumentele).

Acum, aceste încărcări electrice ale aerului venind să se descarce pe suprafața corporală sub o formă sau alta, influențează asupra condițiilor organice în genere și mai presus de toate asupra acelor manifestații atât de strâns analoage ca acelea electro-magnetice, care sunt manifestațiile nervoase și mentale. Aceste influențe ale mediului, inconștiente și de neprins, pentru că viața curge în materie după legile normalității, când acestea se modifică, devin, în deosebi, de evidente. Aceasta este cauza pentru care meteoropatologia și cosmopatologia s'au născut. S'a început prin culegerea faptelor studiind, pe deoparte datele meteorologice și astronomice și pe de altă parte, mersul maladiei, al epidemiei, al mortalității. Și s'au evidențiat obiective și de neînfrânt interdependențele. S'a văzut astfel influența calității vântului, a gradului de uscăciune a aerului, a încărcăturii electrice și magnetice, a moleculelor atmosferei asupra felului de a se manifesta ale hemoptisiilor și apopleziilor, asupra mortalității cardiacilor și a pulmonarilor, asupra ridicării neașteptată a massei, în casele de însănătoșire a crizelor furioase și așa mai departe.

Oricine are ocazia să aibă sub pază mulți bolnavi, vede manifestându-se simptome analoage la categorii determinate dintre ei — dintre labili nervoși, când se apropie așa zisele uragane magnetice sau începuturile depresiunii barometrice. Eu cred că în curând, în clinice, barometrele, higrometrele, măsurătoarele electricității și magnetismului atmosferic vor fi instrumente tot atât de necesare ca și termometrele: de altfel am fost poate primul, în Italia, spre a rechema atenția asupra acestor orientări în jurul cauzelor bolilor.

In câmpul purelor manifestațiuni spirituale, meteoropatologicii documentează mereu mai strâns relațiunile existente între trecerile petelor solare și numărul sinuciderilor și încă ale actelor criminale. Și chiar se schițează explicația materială. Bolta atmosferică este înconjurată de un câmp magnetic, care e acela care regulează acele busolelor; în anumite zile, aceste ace sunt în neliniște: e în circuit uraganul magnetic. Aceste uragane se țin în spatele petelor solare, care sunt cruptiuni formidabile ale massei solare, cu aruncarea, în atmosfera terestră, a electronilor, a particulelor alfa (adică atomi de heliu, încărcați positiv), a moleculelor de metale și cenușe. Aceste invasiuni electrice, care provin din regiuni M ale soarelui, se întâmplă sub forma de uragane magnetice de intensitate mică sau medie, fiecare de 27 zile și de puternică intensitate în perioade, care în măsură mare sunt multiple de 30 zile.

Și iată că frații Dull, examinând 36.000 cazuri de moarte în orașul Copenhaga (dela 1 Ianuarie 1928 până la 31 Decembrie 1932) au pus în evidență un neîndoios compartament periodic de 27 zile.

Este de notat faptul că la bolnavii sistemului nervos, cazurile de moarte urmează imediat electro-invaziunilor, în timp ce la bolnavii sistemului respirator ajung la maximum 8 zile după. Pe de altă parte, cazurile de sinucideri din Copenhaga și Zürich, două orașe îndepărtate și diverse, au același mers și corespund aceloraș curbe atmosferice.

Bătrâni astrologi desputerniciți, oare știința modernă, înzorzonând cu formule și experimentări înalta voastră pălărie ascuțită, nu ar fi aceeaș? Bolnavul, care va muri „la cea dintâi cădere a frunzelor" nu e numai o figură de melancolică poezie: acela, care se stinge „la răsăritul soarelui" numai e un caz patetic al vieții, care nu suportă o nouă zi de soare. Sunt apariția anumitor condiții de anotimp sau intervenția la ore determinate, a unor determinați factori astronomici, care au determinat rațiunile morții în anotimpul acela dat și în ora aceea precisă.

Influența materializată e factorilor ambientali sociali apare diversă de a sociologului, a moralistului, a biologului sau a medicului. Pentru aceștia din urmă, mașinile înseamnă sfârșirea atâtor sforțări, adăugarea confortului modern și oprirea atâtor stimulente externe, ce sunt agenți numai față de omul primitiv, care trebue să asculte de imperativele hranei și protecției, rapiditatea în comunicații înseamnă multiplicarea și desechilibrarea agenților spirituali morbizi și așa mai departe. Și astfel savantul modern încearcă să explice — positiv și demonstrativ — unele aspecte ale umanității, care păreau doar legate de voințele incomprehensibile ale destinului.

Omer și Dante, Socrate și Sfântul Toma, Arhimede, Galileo, Leonardo, Michel Angelo, constitue pilde excepționale între nenumăratele vieți ce au mișunat pe pământ. Dar ele apar, în sensul științific materialist, mai presus de toate. Cu produsul condițiunilor ambientale ai timpurilor: nu au lipsit studiile, care au demonstrat cum, chiar diversitatea condițiunilor ambientale prezente fizice și himice și indirect sociale, este diversă de acelea, în care timp au trăit aceștia și alte genii, față de acele timpuri, care au responsabilitatea modernei lipse de eroi spirituali umani, asemănători cu cei din timpurile vechi.

Un alt capitol foarte modern și nu mai puțin interesant este acela, care se prezintă, ca inversul argumentului, până acum tratat: adică, despre influențele spiritului asupra manifestațiilor materiei corporale.

Nici psihologia, nici psihofisica nu sunt creațiuni absolute ale acestui timp al nostru neliniștit și turburat. Dar cum se prezintă astăzi, pot trece ca adevărate producții ale timpului nostru cel mai din urmă, căci, deși mai apropiați de vechile idei, îndepărtează tot este mitic, magic sau demoniac.

Intimele relațiuni și interdependența între activitățile conștiinței și activitățile fisiologice par azi demonstrate în foarte multe forme. Copila, care la primele întâlniri cu iubirea roșește și simte bătăile inimii accelerându-i-se (poate ar trebui întrebuințate verbele la trecut!), omul care într'un acces de mânie devine palid, în timp ce saliva-i curge depe buze și pupilele i se dilată, fricosul, care se îngălbenește, tremură și apoi leșină, sunt de asemenea exemple foarte însemnate și aproape banale, ale influențelor excitațiilor spirituale asupra circulației sângelui în vase, asupra secrețiunilor glandelor, asupra irigației sanguine cerebrale, asupra tonului muscular, etc.

Efecte încă și mai precis patologice pot fi provocate prin mecanisme identice. Sunt cunoscuți indivizii, deveniți icterici — eu am văzut un caz — în urma unei emoțiuni foarte puternice, demonstrându-se astfel paralizia neprevăzută, intervenită pe cale psihonervoasă, în funcțiunea ficatului: sunt observațiuni curente apoplexia cerebrală sau oprirea cardiacă după o emoție, caniția, după o spaimă și această listă de fenomene psiho-somatice ar putea să se prelungească mult. Cercetările fisiologului rus Pavloff au deschis drum la demonstrații și aplicațiuni negândite de date fisio-psihologice.

S'a învechit de acum experiența câinelui purtător al unei fistule gastrice — adică o deschizătură prin care să se poată scurge la exterior secrețiunea stomacului care secretează și lasă să se scurgă, din fistula mai sus numită, sucul gastric doar la vederea și mirosul unei bucăți de carne; din această experiență, a fost derivat întreg grupul, așa numitelor „reflexe condiționate": dacă câinelui sunumit, de câte ori i se arată carnea, în acelaș timp se face auzit și sunetul unui clopot, ajunge apoi doar să se sune clopotul, pentru a vedea din stomac, curgând secrețiunea gastrică.

Și mai interesante sunt experiențele lui Metalnikoff, care, cu un sistem aproape analog, a reușit să provoace la animale, doar prin stimulentul condiționat, constituit de sunetul ascuțit al unei trâmbițe exudații peritoneale, asemenea acelora produse de peritonitele bacterice. Este evident, ce imens câmp de interpretări și cercetări și încă ce negândite posibilități curative se deschid cu aceste căi de analiză științifică. Adăncind cercetarea materializată a unor asemenea fenomene, s'a văzut încă, de exemplu, că emoțiile produc un surplus de secrețiune de adrenalină (al cărui conținut rezultă augmentat în doze himice făcute în sânge), totuș se știe că adrenalina restrânge vasele și astfel, mărește presiunea sângelui: și așa se explică creșterile emotive bruste ale presiunii sanguine, cu

(Continuare în pag. 8-a)

Poziţiuni înaintate în noua ştiinţă medicală

(Urmare din pag. 7-a)

posibilele lor consecinţe funeste. Un choc moral mai poate schimba compoziţia himico-fisică a sângelui; şi aceasta e comparabilă cu cercetările fisice şi himice: are, deaceea, dreptate poporul, când, vorbind de dureri, preocupări sau spaime, întrebuinţează expresia, „a-şi face sânge rău".

O experienţă a fisiologului E. Weber — raportată cu deducţiuni oportune de Loebel, e demonstrată foarte pozitiv în acest cadru şi-mi place să o raportez.

Aşezând un om, întins în perfect repaus, pe un aparat foarte delicat, inventat de Weber, care permite de a înregistra separat variaţiunile greutăţii capului, trunchiului, a celor două braţe şi a celor două picioare şi poftind subiectul de a concentra propria sa gândire, de exemplu pe braţul drept, bilanţul înregistrează un plus de greutate al acestei artere, datorit, evident, unui aflux de sânge provocat pe cale psihică.

Acest experiment neîndoelnic şi obiectiv, aşa cum poate fi răspunsul dat de un bilanţ, deschide calea la mai mult de o practică terapeutică, altfel obscură. Este ceva sigur, de fapt, de către patologia curentă, că afluxul sângelui într'un organ favorizează vindecarea maladiei cu sediul în acel organ (acesta e mecanismul revulsivelar, a cataplasmelor, a staselor pasive sistem Bier, etc.). Acum acest acelaş efect de irigaţie sanguină locală îmbunătăţită, se poate obţine pe cale psihică, ajungând la un adevărat revulsiv psihogen.

Nu susţin că datorită acestor mijloace s'au deschis drumurile spre intrarea triumfătoare, în biologie şi în medicină, a nenumăratelor şarlatanii doctrinare şi practice: şarlatanul de rea credinţă şi conştient de ea, vraciul şi vrăjitoarele ignoranţi şi proaste nu mai pot nădăjdui de a vedea apărând clipa în care să fie primiţi şi reabilitaţi. Dar anumite practice curative, altfel incomprehensibile, pot şi cu singura experienţă positivă a lui Weber, să devină admirabile şi să găsească explicaţie: sistemul de a pofti pe fracturat să-şi concentreze mereu gândirea asupra fracturei, asigurând astfel că Calus-ul osos se formează mai repede şi mai solid, poate găsi o explicaţie, admiţând logic că, pe calea psihică se determină un aflux binefăcător de sânge (hiperemie activă) asupra fracturii.

Un alt exemplu: ştiindu-se că pentru a face să „se usuce" un neg, ajunge să se provoace o anemie de o anumită intensitate şi durată, vindecarea negilor prin mijlocirea sugestiei (care azi e acceptată şi de oamenii de ştiinţă) poate găsi explicaţie, dacă se admite că sugestiunea provoacă, pe calea psihogenă, o constrângere prelungită a vaselor şi de aci, enemia necesară pentru a obţine vindecarea.

Nu ştiu dacă prin această cale se redă onoare lui Cagliostro: sigur e că se găsesc temeinici şi de autoritate susţinători Mesmer, Mery-Eddy, Coué, etc. Şi minunea, forma cea mai abstractă a supraomului şi a ultra-omului, câştigă deazemeni credit în medicina pozitivă şi în special, în terapie găseşte explicaţiuni materializate.

Eu nu îndrăznesc să intru în acest câmp: în el, răspândeşte lumina divină Credinţa.

Dar oamenii, cari nu numai că nu neagă miracolul în medicină ci îl ironizează a priori, redau nu numai admisibile, dar chiar comprehensibile, anumite fapte, altfel inaccesibile minţii umane, construind efectul corporal al miracolului. Apoi, pentru a obţine minunea, rămâne ca o condiţie necesară şi indispensabilă, credinţa, care este forţa, care generează şi descătuşează forţele psihice capabile de a influenţa material asupra stărilor corporale.

Rugăciunea, determinând o puternică stare de concentrare, tensiune, dinamism neuropsihic, ar fi în ori ce caz aceea care induce condiţiunile materiale, mulţumită cărora, de exemplu, ţesuturile pot intra în metamorfoze foarte rapide, a căror concluzie este vindecarea miraculoasă.

Dar, repet, eu aci însemn orientările ştiinţii, care încearcă de a interpreta supranaturalul. Când şi procesele organice şi studiile, care constitue extrinsecaţia vor fi fost demonstrate în toate particularităţile lor minime — ca într'o experienţă de laborator — aceasta nu ar fura din valoarea credinţii, din necesitatea rugăciunii, din punerea în acţiune ale celor mai înalte învăţături ale spiritului şi ale celor mai inaccesibile capacităţi ale omului. J. Huxley a scris: „Omul în calitatea sa de om de ştiinţă, poate pregăti controlul practic al fenomenelor. E datoria omului, în omenescul său, de a controla acest control".

Pentru a da, însfârşit o idee de cum se văd materializate anumite funcţiuni, care păreau expresiuni impenetrabile, şi de aceea aproape axiomatice, ale materiei vii, mă raportez la anumite experienţe sugestive şi recente.

Botanistul italian Ricca a făcut acest experiment, azi pe larg controlat şi confirmat, pentru a interpreta reacţiunile mimosei pudice, minunata plantă, care la cel mai mic contact şi la cel mai mic stimulent, îşi retrage propriile frunze.

Se ia o crenguţă de mimosa, se desparte vârful şi apoi se reuneşte cu tulpina prin mijlocirea unui tub plin cu apă.

Dacă se stimulează tulpina, fie arzându-l la extremitatea liberă, pur şi simplu scuturându-l, după puţin timp se văd frunzele vârfului închizându-se; şi se întâmplă precis aceasta, când un strop verzui de suc, ieşit din tulpina excitată, reurcându-se în coloana de apă conţinută în tubul de legătură, se uneşte cu baza vârfului, aducându-vă ştirea stimulentului, ca şi o lacrimă a durerii suferite.

Câtă ştiinţă positivă, dar în acelaş timp, câtă practică filosofie în acest experiment! Aceasta îmi aduce aminte de un altul analog, tot asupra mimosei pudice, făcut de Bose (şi revocat de Loebel). Acesta sta într'o zi înregistrând reacţiunile frunzelor unei mimose, când pe neaşteptate, planta nu mai reacţionează.

Este ofensată, este contrariată? Bose nu găseşte nici o raţiune; dar apropiindu-se de fereastră, vede un mic nor, care în acel moment, umbreşte soarele. Când a trecut, mimosa reîncepe să răspundă la stimulente.

Poeţii ştiu totul, reaminteşte Loebel; nu au cântat oare: „Le nénuphar est épris de la lune?" Şi eu îmi amintesc de Pascoli al nostru: doar cipresul, în noaptea neagră se frânge de vânt şi plânge în furtună.

*

Am văzut cum concepţii, ce păreau metafisice şi metapsihice, am putea spune, că s'au ştiinţifizat: petele solare sunt mult mai duşmane omului, decât ar fi îndrăsnit să prezică astrologul: să dorim ca ştiinţa să mai poată găsi printre armoniile cosmosului şi lumina vecinică a stelelor, chiar şi forţele şi influenţele binefăcătoare, pe care astrologia magică şi ghicitoare le prezicea.

Fireşte, ştiinţa cucereşte în fiece zi, câmpuri, ce păreau rezervate stăpânirii visului, al tainei, al supraumanului.

Şi medicina avidă se împodobeşte cu asemenea cuceriri, se întoarce la spirit şi îl onorează: totuş materializându-l.

Acum zece ani, îmi amintesc că Alfredo Panzini mă întrebă pe negândite, cu ce studii mă ocupam. I-am răspuns, glumind, că studiam radiaţiunile şi undele umane şi tocmai eram să invent un instrument, un fel de ampereometru sau galvanometru, care să fie capabil să reveleze iubirea, culegând-o sub formă de curent special desvoltat între două făpturi, care s'ar fi iubit.

Închipuiţi-vă groaza unui suflet candid ca acela al lui Panzini la ideea unui instrument care ar fi materializat iubirea umană în cifra de „ohms" ori „volta"; ar vedea acul aparatului, bine construit şi pus la punct şi comercializat sub forma unei margarete metalice, oprindu-se pe petalele cu inscripţile: te iubesc. puţin, de loc, mult, te ador?

Fireşte, cel ce ar descoperi un asemenea instrument ar fi cu adevărat duşman al omului, ucigându-i visul cel mai frumos ori iluzia cea mai dinamică. Dar am putea pretinde ca ştiinţa să respecte împărăţia visului, mai mult decât speculaţia industrială, cu roţile, cu stâlpii telegrafiei, antene, firme de reclamă sau aşezăminte pentru mulţimea de Duminică, faţă de suferinţele anumitor dumbrăvi, sau frumuseţea văilor singuratice sau încântarea micilor plaje aromate?

Un lucru e cert, totuşi, şi poate să ne consoleze: s'au găsit atâtea vitamine: dela acelea ale creşterii la acelea ale fecundităţii, dar nu cred că se va găsi vreodată vitamina credinţii şi nici poate, aceea a dragostei.

Aldous Huxley, în a sa Lume nouă descrie ceeace ar fi fabricaţiunea artificială în serie a oamenilor împărţind ca factori mijlocitori, implantaţii uriaşe de incubaţie, sute de mii de ovule, făcute să germineze dintr'un prim fragment de ovar de femeie: în acest chip, s'ar obţine stoks, după diferitele procese ale desvoltării şi s'ar îmbogăţi sau rafina unul sau alt ţesut organic aparţinând unor modeşti funcţionari adaptaţi şi fericiţi cu viaţa lor neînsemnată, sau unor muncitori, la care muşchii predomină, sau unor conducători, cu creerul dosat şi având totul necesar pentru nevoile supreme ale comunităţii sociale.

Aproape înspăimântat de această perspectivă, chiar Huxley pune la începutul cărţii cuvintele lui Berdiaeff: „Utopiile apar azi, cu mult mai realizabile decât s'ar fi crezut înainte. Noi ne găsim azi în faţa unei chestiuni cu adevărat înspăimântătoare: cum să se evite definitiv realizarea lor".

Eu m'am gândit adesea, cetind cărţi în genul acesta la una din gravurile, cu care un elev al lui Tizian, Ştefan Calcar ilustrează cea mai celebră carte de anatomie a Renaşterii, opera lui Andrea Vesalio: un schelet meditează sprijinindu-şi mâna osoasă pe craniul unui alt schelet!

Se spune că această gravură ar fi sugerat lui Shakespeare, figura lui Hamlet. Eu cred că ea sintetizează întregul mister infinit al fiinţei, pe care nici o ştiinţă nu-l va revela vreodată, nici în desfăşurarea şi plăsmuirea vieţii cu voinţă, nici în stăpânirea şi concretizarea spiritului şi al sufletului în legile materiei.

Mariela Coandă

(Nuova Antologia).

BIET POET

Hei, biet poet cu stihuri de oblânc
Şi buzunare pline de mistere;
Dece te-afunzi într'una în adânc
Şi te frământă gânduri austere?

Mai lasă drumul şi mai fă popas
Şi stai şi bea o amforă de slavă —,
Mai prinponeşte-ţi dorul de pripas
Şi joacă-te cu stelele 'n dumbravă.

Ce larg se 'ntinde sesul în ogradă
Şi Dealul Mare, chiue cu foc;
— Mai lasă zău intrarea în baladă
Şi Petre Paulescu, hai noroc.

Să bei azur din oalele tăcerii
Şi să dai glas pământului din tine;
Afară suflă viscolul durerii
Şi'n uşa vieţii cine bate, cine?!

Petre Paulescu

Regimul bancar în statul etnocratic

„Sistemul bancar iudeo-liberal a făcut din proprietăţile şi d'n munca oamenilor simple anexe ale banului. Cămătarul a devenit în realitate proprietarul proprietarilor şi tiranul producătorilor".

NICHIFOR CRAINIC
Programul Statului etnocratic.

Gravitatea problemei naţionaliste române se dovedeşte în deosebi în economie, unde suntem cutropiţi cu totul de străini cari prin mijloace lipsite de orice consideraţiuni etice şi etnice, au acaparat viaţa econom'că. Românii în urma acestei acaparaţiuni, au devenit doar s'mple obiecte, menite exploatării în primul rând, prin intervertirea rolului natural al monetei, apoi prin înfiinţarea şi operaţiunile mari or instituţiuni de credit. Desigur şi acest regim îşi are ca oricare altul, beneficiarii săi, aleşi dintre români, dar aceştia sunt prea puţini numeroşi şi în deosebi odioşi pentru concursul ce-l oferă exploatatorilor străini.

Dar, dacă moneta este cunoscută sub diferitele sale forme şi accepţiuni din vremuri imemoriabile şi în toate părţ'le lum'i, bănci e sunt de o dată foarte recentă şi cunoscute doar în regimul capitalist.

Nu e mai puţin adevărat însă, că băncile au fost cunoscute de babilonenii chiar, iar la greci găsim bancheri pe lângă, dar toate aceste nu erau decât bănci de schimb şi se aflau în cele mai numeroase cazuri în prid'oarele bisericilor. Aceşti bancheri purtau numele de „trapeziţi", după masa, trapeza, 'a care lucrau. Iar d'ntre creşt'ni, primii bancheri au fost italienii, cari se găsesc cu începutul veacului al XII-lea, la Genua, având rolul ca şi bancherii din antich'tate, doar să schimbe monetele. Împrumutul cu dobânda le era interzis de către biserica creştină.

Alături de bancherii part'culari s'au ivit cu timpu' bancherii publici, cari acopereau necesităţile statului şi cari primeau în schimb d'ferite scutiri de impozite, privilegii şi alte concesiuni. Prima din aceste instituţii a fost înfiinţată la anul 1156 în Veneţia, iar în Genua se înfiinţează în 1408 prima bancă mare, numită Casa di San Georgeo.

După descoperirea Americii centrul comercial se deplasează spre nord şi cu această dată începe epoca precapitalismului şi implicit a instituţii or de credit, în înţelesul modern al cuvântului. In schimb Verner Sombart afirmă că la această deplasare ar fi contribuit într'o mare măsură şi prigoana antisemită din statele latine şi mediteraniene, dar fie dintr'un motiv, fie din altul găsim în 1609 banca Amsterdamului în Olanda, iar la 1696 se înfiinţează la Londra banca Angliei, care se confundă cu începutul de fapt al capitalismului apusean. Necesităţile tot mai crescânde ale industriei şi comerţului, impun alături de băncile de depozit şi credit necesitatea înfiinţării băncilor spre finanţarea întreprinderilor industr'ale. Acest lucru vine să-' împlinească Banca Credit Mobilier, înfiinţat la Paris în 1852.

Deci, după o lungă evoluţie instituţia bancară devine centrul economiei capitaliste, inima prin care pulsează marile curente de monetă puse în serviciul producţ'ei. Ele sunt menite cum am văzut din acest succint istoric, a finanţa mari e iniţiative industriale, care cer sume enorme şi rezerve pe cari nu le-ar putea acumula un singur individ.

Interesele bancare în România au fost cu deosebire reprezentate şi apărate prin politica dusă de Ion C. Brătianu, faţă de tendinţele tradiţionaliste şi agrare ale lui Mihai Cogălniceanu, dar reţeaua de bănci înfiinţată în urma politicei liberale, a fost în majoritatea ei şi a şi deservit interesele străine.

Datorită acestor bănci, lipsite de capital propriu, dar susţinute de anonimul capita' internaţional, s'au putut înstră'na toate produsele solului şi subsolului nostru, întâi cerealele, iar din 1896 petrolul românesc.

Aceste instituţii cari poartă t'tulatura de societăţi româneşti, n'au nimic românesc, deşi au beneficiat de sprijinul cel mai 'arg al statului şi a Băncii Naţionale, din dorinţa justificată de a crea o nouă pulsaţie în viaţa noastră economică. Dar aceste bănci n'au sprijinit munca românească, aşa cum se înţelegea menirea lor, şi prin cămătărismul spoliant şi neomenos au stors această muncă.

Spre a stăvili specula lor imorală statul a fost nevoit să intervină cu diferitele legiuiri l'mitative şi de protecţie socială, iar când aceste bănci cu tot cămătărismul lor exagerat s'au prăbuş't, iarăş statul a fost chemat să le ajute. Situate pe linia cea mai intransigentă a liberalismului ortodox, aceste bănci au refuzat cu tărie interv'nţionismul, ca imediat ce epoca prosperă fiind trecută, să pretindă imperios intervenţia statului. Dar această recunoaştere benevolă dovedeşte neputinţa lor de a exista fără ajutorul statal, care în vremuri de cr'ză este ob'gat, spre a stăvili panica generală, să refacă din contribuţ'a contribuabililor nevoiaşi şi modeşti, ceea ce au risipit marii magnaţi f'nanciari prin jetoanele şi tantiemele lor exorbitante. Independenţi şi princ'pii liberaliste în timp prosper, bancherii admit subordonarea controlului şi ajutorul de stat, în vreme de criză.

„Statul etnocratic, scrie d. profesor Nichifor Crainic, fiind statul tuturor categoriilor de muncă, va organiza creditul şi economia într'o reţea de bănci profesiona e şi cooperative".

„Banca naţională va fi etatizată. La conducerea ei vor participa reprezentanţii tuturor profesiun'lor. Ea va avea în sarcină emisiunea monedei şi organizarea creditului profesional".

In noul regim etnic şi românesc, statul care va fi atotcuprinzător, va avea menirea să organizeze economia bancară după interesele generale cari le reprezintă, iar nu după automatismul unor legi pretins natura e, cari favorizează atât de nedrept o minoritate exploatatoare.

In locul băncilor cămătăreşti de azi se vor înfiinţa deci o serie de cooperative şi bănci profesionale, cari să v'e în ajutorul d'feritelor categorii de muncitori şi producători, în conformitate cu caracterul corporativ al statului. Acest fapt va avea repercus'uni şi asupra organizării Băncii Naţionale, care etatizată integral, nu va mai reprezenta interesele pur bancare, ci a tuturor profesiuni or, în măsura în care o vor găsi de bine reprezentanţii acestor profesiuni.

Iată ce scrie în acest sens d. profesor Nichifor Crainic: „O bancă de stat se va întemeia cu specială însărcinare de a exploata bogăţiile naţionalizate şi de a susţine marele plan de reconstrucţie a ţării".

Această bancă de stat va avea deci menirea să fructifice bogăţ'a ţării, într'un mod raţional şi în interesul general iar această misiune este din cele mai grandioase. Prin înfiinţarea ei statul va d'spune de bunuri cari vor acoperi nu numai necesităţile sale interne ci va constitui un remarcabil stoc de mărfuri pentru export. Repercusiunile faptului vor fi d'n cele mai importante şi fericite în deosebi pentru populaţie. In primul rând, fiindcă exploatarea intensă şi lipsită de beneficiile oneroase de către stat, vor ieftini mult viaţa, rid'când implicit standardul general, iar prin posibilitatea comercializării acestor bunuri statul va fi în posesia unor venituri cari să-i permită a scădea simţitor nivelul impozitelor.

Creditul oferit deci prin băncile de stat vor avea dublu rol, productiv şi protector. Instituţiile vor fi conduse nu numai într'un spirit contabilicesc ci şi caritabil care rezidă la înfiinţarea „munţilor de pietate", respectând însă cu strictete imperativele timpurilor moderne. E e vor trebui să constitu'e adevărate institutii de credit şi nu de spoliere, auxiliare muncii intelectuale şi manuale, iar nu robitoarea lor. Transformarea lor în institutii de stat va fi însă de o deosebită însemnătate, fiindcă va însemna sfârşitul dominaţiei capitalismului internat'onal şi ludaic, aservirea energii'or etn'ce şi româneşti intereselor can'talului vagabond, permiţând validitarea integrală a muncii şi a geniului românesc.

In locul capitalului nomad reprezentat prin aceste bănci, menirea viitorului va fi să construiască pe p'anurile noastre statul etnocratic, nu numai cu muncă şi cu geniu, şi ci cu capitalul românesc.

Eugen Victor Popa

Apărători ai credinţei

Fac legământ cu Sfarmă-Piatră să înfăţişez în paginile lui, pe rând, o seamă de apărători ai credinţei, români şi străini, dar mai ales ortodocşi. Mai ales ortodocşi, fiindcă aşa este firesc, deşi întru apărarea credinţei toată creştinătatea trebue să se simtă unită. Marea slăbiciune a creştinismului în faţa lumii necreştine aceasta este: fărâmiţarea creştinismului în confesiuni şi secte, care nu reuşesc să-şi dea mâna nici în faţa pericolului comun: necredinţa.

Voiu înfăţişa deci pe rând cât voiu putea mai mulţi dintre aceia care au ţinut şi ţin sus torţele credinţei, luminând paşii credincioşilor sau întorcând din calea rătăcirii pe cei deveniţi necredincioşi. Voi începe cu cei mai apropiaţi de noi, fiindcă un verificat principiu psihologic şi pedagogic cere să pornim dela cunoscut la necunoscut şi dela ce este mai aproape, la ce este mai departe.

Dar cine sunt aceşti apărători ai credinţei? Sunt oameni de ştiinţă, teologi, filosofi, literaţi, artişti, etc. Şi sunt mai mulţi decât ne-am fi putut închipui, mai valoroşi decât le-ar plăcea necredincioşilor. Chiar la noi în ţară, unde lupta contra necredinţei nu a fost până acum prea necesară, nu lipsesc apărătorii credinţei. Începând cu Dimitrie Cantemir, care în Metafizica sa stă din păcate sub influenţa teosofiei, şi sfârşind cu d-rul N. C. Paulescu, prof. Simion Mehedinţi, prof. G. G. Longinescu, etc., avem un frumos mănunchiu de martori şi apărători ai credinţei, pe care e bine să-i cunoaştem şi să-i preţuim.

Trebue să cunoaştem apărătorii credinţei, însă nu numai pentru a ne mulţumi curiozitatea, ci pentru a folosi dela ei. Credinţa este un suflu de viaţă dătător, care se comunică dela suflet la suflet. Lângă oameni cu adevărat credincioşi suntem cuprinşi de valul credinţei lor şi purtaţi spre culmile vieţii sufleteşti, după cum în preajma necredincioşilor şi a vicioşilor, otrava necredinţei şi virusul viţiului ne pătrund prin toţi porii fiinţei noastre. Creştinismul, prin puterea exemplului a biruit; prin veşnicul exemplu al vieţii îndrumezeite: Iisus, şi prin tăria în credinţă a martirilor.

Înfăţişând deci aici pe martorii şi apărătorii credinţei, înţeleg să pun pe cititor aproape de sufletul înnobilat prin credinţă al „vaselor alese". Dar mai înţeleg să fac şi lucru de apologet. Galeria aceasta de apărători ai credinţei va da de gândit, cred, semidocţilor sau celor cu educaţia greşit făcută, care-şi închipue că a fi credincios astăzi înseamnă a te scufunda în „obscurantism" sau a avea o „mentalitate prelogică".

Galeria martorilor credinţei va da de gândit de asemenea unor medici, din a căror şcoală face parte şi d. dr. Dem. Em. Paulian şi care a fost înfierată de marele psiholog şi filosof american W. James cu epitetul de „materialism medical". Această şcoală medicală vede un fenomen patologic în orice vibrare adâncă a sufletului însetoşat după trăirea plină în Dumnezeu. Toţi profeţii Vechiului Testament, Mântuitorul însuşi, sf. apostol Pavel, sfinţii Bisericii, credincioşii geniali ca un Pascal de pildă, toţi au fost „anormali", „nebuni". Sănătoşi, normali, sunt de bună seamă numai dumnealor, domnii medici şi brutele care n'au creat nimic în domeniul sufletului, unde se cucereşte cu sânge şi lacrămi ori ce poziţie înaltă.

Pornesc însă fără gând de ceartă şi de aceea în loc de polemică, am ales calea pilduirii. In loc de a dărâma, caut să construesc. Ideile, a spus cineva, sunt cum sunt cuiele: cu cât le loveşti mai tare, cu atât intră mai adânc. Deci nu voiu căuta a lovi direct în ideile greşite, ci voiu căuta mai ales să arăt ideile sănătoase. In loc să arăt cu degetul pe cei rătăciţi dela credinţă, voiu căuta să înfăţişez, după puterile mele, pe cei care luptă pentru ea.

Emilian Vasilescu

Cronica literară

Agatha Grigorescu-Bacovia: Terase albe

In genere literatura femenină este un produs temperamental de grație și nobiețe innăscută după numeroasele exemple pe care le cunoaștem, dar poate fi ceva și mai mult, când e vorba de valori create de anumite individualități cu dotări speciale. Desigur, acestea sunt mult mai puține și cu toate că n'am putea pune pe seama lor opere de concepție înaltă și viziune largă, suntem datori să le recunoaștem o contribuție remarcabilă adusă scrisului nostru, în ceeace privește realizările de ordin pur subiectiv. Aici e domeniul caracteristic pentru consacrarea spiritului femenin și marea chemare a acestei psihologii capabile de foarte alese rafinamente artistice.

Opera subiectivă, sub orice formă, rămâne deci cadrul de realizare a sufletului femenin, când i-a fost hărăzită pasiunea visului și voluptatea creației.

Noi avem astăzi câteva nume de mare prestigiu, care s'au impus tocmai prin perfecțiunea cu care au isbutit să se recomande din acest punct de vedere. Principalul e ca un talent să dea ceeace poate da, fără să falsifice sau să treacă peste limita puterilor sale, căutând să fie ceeace nu e. Feminătatea își are frumusețea ei naturală, iar când e susținută de dotări speciale poate să ajungă la adevărate desăvârșiri.

In sensul acesta, d-na Agatha Grigorescu-Bacovia e una din scriitoarele noastre reprezentative. Inzestrată cu un temperament de artist și o rară sensibilitate de poet, d-sa a găsit în poezie cel mai potrivit mijloc de expresie a personalității sale. Pentru cine se află mereu sub tălăzuirea vibrațiilor lăuntrice, poezia este o necesitate o împlinire firească nu efort. Deaceea, d-sa ne-a și dat trei volume de versuri: „Armonii crepusculare" „Muguri cenușii" și „Pe culmi de gând", în care se vede sufletul poetului autentic, nu atât preocupat de probleme și înțelesuri, mari, ci de propriile sale stări de simțire ajunse la o anumită temperatură, capabile deci să se cristalizeze în forme artistice.

Volumul „Terase albe" este altceva. E o carte scrisă în proză, în care autoarea și-a consemnat sub formă de notițe, impresiile avute de-alungul unei veri petrecute la Baicic. E un popas de refugiu în speranța găsirii liniștii odihnitoare un popas făcut în mijlocul unui decor, ale cărui frumuseți nebănuite aveau să instruneze și mai mult sufletul poetei. Desigur, locul e minunat. De-oparte o lume nouă, de-alta priveliștea mării cu imensitatea spațială și jocul viu al culorilor, cu perspectivele ademenitoare ale fundurilor de zare, cu atâtea și-atâtea forme și închipuiri, în care te pierzi ca într'o nesfârșită risipire.

In măsură considerabilă, cartea nu e decât un imn închinat mării, o răscolitoare pasiune pentru misterele și vraja ei.

Cercetează împrejurimile, caută să cunoască ținutul sau se retrage în încăperea căminului, dar imaginea mării revine obsedantă cu diversele ei aspecte pe care i le dă necontenita mișcare și jocul de lumini. Nu e o simplă descriere, nici chiar atunci când ne plimbă prin ulițele Balcicului sau pe diferite cărări, ci o trăire cu patos o nostalgică îmbrățișare a întregului peisaj.

D-na A. G.-B. se menține continuu într'o profundă uitare de sine, trăind contemplativ cu asocieri de stări sufletești, uneori chiar cu evocări, dar absorbită complet de ceeace vede. Rareori am citit vreo pagină, în care natura să-și arate toate tainele și frumusețile ei, într'o mărturisire atât de lirică și pasionantă precum e în cartea d-nei A. G.-B.

Ceeace-i păgubește întrucâtva, e nota de tristețe care se menține tot timpul. Desigur, e o caracteristică temperamentală dar oricum, într'o umbră care face să pălească prin persistența ei se monotonizează întregul decor, învăluindu-l vioiciunea culorilor. E subiectivismul autoarei, fiindcă toată prezentarea e făcută sub raza sensibilității sale, care, din acest punct de vedere se menține în toată opera sa, a o tristețe invariabilă.

Peste orice alte considerațiuni însă, trebue recunoscut fără nici-o rezervă, că d-na A. G.-B. a făcut în această carte, artă adevărată. E o minune de poetizare și destăinuire, pentru care a căutat forma cea mai pură.

Vom da câteva exemple la voia întâmplării. Iată cum își descoperă Balcicul, către care au mânat-o nădejdile sale odihnitoare:

„Dar.... când în această uniformitate de alb și albastru nu mai deslușești ce e cu tine, atunci te năpădesc, te cuprind văpăi de lumină sonoră și sglobie, în care freamătă seninul cerului îmbrățișat cu al valurilor, și simți că te cobori pe străzi ca pe trepte de vis, că intri într'un oraș ideal de alb"....

De-aici ne'ndreptăm spre mare. Iată ceva din sufletul coastelor, asupra cărora se sbat privirile lacome de asemenea înfiorate frumuseți:

„Delicate semicercuri roz, viorii, sidefuri din destrămate curcubeie, emailuri cioplite de iscusința valurilor și pictate de zeități marine, cu reflexe de soare, cu pudra de stânjenei a zorilor, sau praful de aur al stelelor răsfrânte în adâncimi, cînd văzduhul pare un palat rotund de cristal; când vrăjile nopților cu lună torc fuioare lungi de raze, și când câte o perlă scheletizată, plânge poate pe tovarășele ei, care strălucesc pe sânuri de curtezane, sau fragede decolteuri de domnițe...

Insfârșit, mai reținem un mic crâmpeiu dintr'o splendidă interpretare ca de extaz, a peisagiului marin:

„Strigă cineva din măruntaele mării?...

Strigă miliarde de ecouri ale miliardelor de vieți care au mai fost, și vor mai fi în curgerea nestăvilită a veacurilor....

Cine vorbește din sfărâmarea argintie a valurilor, cine îmi spune că sufletul viu nu este decât ecoul sufletelor cari nu mai sunt?..

Cine glăsuește dincolo de tipsiile tale de aur, mare, a toate tălmăcitoare în aceste clipe?....

E poezie adevărată de fastuoase închipuiri și profunde incantații, imn de slavă și risipire în aceste splendori ale firii, față de care sufletul omenesc își minte dezolanta sa micime. Acesta este sentimentul care străbate opera d-nei A. G.-B. dela un capăt la altul.

Uimitoare însă și cu totul personale, sunt dantelăriile stilistice, atât de bogate și deosebite, încât rămâi uluit ca și în fața mișcătoarelor culori ale mării și-ți dai seama că o asemenea artă n'ar putea s'o realizeze decât pasiunea unui suflet femenin, deprins cu meșteșugul migălelilor subtile și al celor mai elegante forme.

Pan M. Vizirescu

Cronica dramatică

CRIMA ȘI PEDEAPSA

(Teatrul Regina Maria)

Acum o săptămână, am avut fericitul prilej să vedem, în cadrul unei manifestațiuni cu totul tinerești, piesa „Crimă și pedeapsă", jucată de studenții Academiei de artă dramatică din București.

A fost un spectacol extrem de reușit, așa cum poate, nu ne-am așteptat. Surprizele au fost mari ca și eforturile tinerilor actori. Marele merit al acestor tineri, al căror nume l vom pomeni mai jos, este faptul că, pe scenă, nu s'au gândit și nici n'au încercat să facă artă. Fiecare din ei a jucat simplu, frumos, după măsura talentului său. Nimic exagerat în gesturi, în vorbă. Totul a decurs în felul cel mai normal și mai valabil. Toți au fost, cât se poate, în realitatea atât de vie și complicată a lui Dostoiewski. Lumea doistoiewskiană e, prin excelență, lumea marilor probleme cari agită și vor agita veacul acesta și încadrarea într'un mediu sau „veac" dostoiewskian nu-i așa de simplu cum pare să fie. In măsura în care îl înțelegi, reușești.

Rascolnicov, ca și toți eroii secolului al nouăsprezecelea, suferă și el de acel „rău al veacului", care tulbură și desorientează societatea. In jurul său, se învârtesc celelalte personagii, ca într'un cerc vicios, fiecare cu lumea lui pe care nu o anatemizează, fie că sfârșește ca un erou, deci învins, fie că speră o auroră creștină. Toți, în fond, nu sunt decât niște singurateci, plămădiți sub cerul clar al stepei rusești și poate și niște ratați. Să vedem, în ce măsură, fiecare dintre tinerii cari au jucat, acum o săptămână, au asimilat eroii. Rolul lui Rascolnicov, d. **Ion Aurel Manolescu**, îl joacă, dacă nu ne înșelăm, de mult. Dar trebue să mărturisim că niciodată nu l-am văzut ca acum. Mult mai temperat, ca în celelalte reprezentații, domnia-sa ne-a dat în tot timpul spectacolului un adevărat Rascolnicov ce a cules, cu merit, aplauzele mulțimii din sală. La aceeași înălțime, cu mari puteri de interpretare, d-ra **Madeleine Andronescu**, a jucat pe Sonia. Nimic strâns în gesturi, cu o atitudine demnă de eroină a celebrului scriitor rus, d-șoara **Andronescu** ne-a prilejuit atâtea clipe frumoase și mari surprize. Domnișoara **Madeleine Andronescu**, posedă multe calități artistice și mare talent ca să ne dea din ce în ce creații și mai mari.

O revelație atât pentru noi cât și pentru ceilalți spectatori, a fost apariția d-lui **Barbu Dumitrescu** în rolul atât de dificil al inspectorului Porfir Petrovici. Pe d-sa am avut ocazia să-l mai vedem în piesa d-lui Ion Marin Sadoveanu, unde s'a arătat un **mare** actor. Jocul de-acum o săptămână ne-a întărit și mai mult convingerea noastră. Mult mai bine decât d. Radu Beligan, care deținuse până acum acest rol, d. **Barbu Dumitrescu** împreună cu d-șoara **Madeleine Andronescu** și **Ion Aurel Manolescu**, sunt trei mari speranțe ale teatrului nostru.

Frumos și sobru a fost d. **Ion Ilie Ion** în rolul lui Marmeladov, precum de exeburant și bine d. **Costin Iliescu** în Razumichin. In rolul foarte greu, dealtfel, al lui Nicolae, a jucat cu multă pricepere d. **C. Vurtejanu**. Deasemenea d-șoara **Lucia Georgescu**, în rolul Dariei Pavlovna, a jucat frumos. Puțin cam retoric d. **George Cretinescu** în Ilia Petrovici. Ceilalți, **P. Vladimir, Marco** etc., au complectat piesa cu multe ezitări.

Spectacolul dela „**Teatrul Regina Maria**" și-a avut măreția lui, dovedindu-ne, și acum, că tinerii știu să muncească cu dragoste și pricepere.

Ovid Caledoniu

APRECIERI

Rainer Maria Rilke

poetul marilor singurătăți și cel mai adânc mistic al literaturii germane, este prezentat publicului românesc printr'un studiu de magistrală pătrundere și analiză, apărut în ultimul număr din „GÂNDIREA", de către d. prof. Nichifor Crainic.

Influența covârșitoare a poetului german, exercitată asupra poeziei de calitate din vremurile noastre, a pus tot mai mult în circulație numele său, creindu-se un adevărat mit în jurul acestei apariții. La noi, Rilke s'a făcut cunoscut prin stăruința cu care Nichifor Crainic a vorbit despre originalitatea și valoarea operii sale, precum și prin acea minunată traducere, „Povestiri despre bunul Dumnezeu" pe care tot d-sa ne-a pus-o la îndemână.

Astăzi, Rainer Maria Rilke are printre noi foarte mulți admiratori, iar poezia tânără îi este în mare parte tributară.

Ne lipsea însă un studiu de perfectă cunoaștere a omului și a creațiunilor sale. Cine altul putea să ni-l dea, decât Nichifor Crainic? In paginile pe care i le închină și care ar putea să servească de model și altora, nu numai dela noi dar și de aiurea, sunt reținute datele vieții care ne conduc la înțelegerea acelor neliniști cristalizate în opera poetului, sunt descifrate cărările nobilului său vagabondaj și toată lumea de relații pe fondul căreea apare personalitatea atât de singulară a marelui artist. Poezia lui, unde condeiul lui Nichifor Crainic, își descopere toate tainele și frumusețile ei nepieritoare fixându-se la cea mai justă înțelegere care i se putea da.

E întâia oară, când un autor străin de mari profunziuni și subtilități, își găsește interpretarea cea mai desăvârșită în cadrul culturii noastre.

Sfânta copilărie

e titlul unei frumoase cărți semnate de d. I. Gr. Oprișan.

Autorul, un spirit pătruns de căldura și adevărul învățăturilor evanghelice se apropie cu negrăită bunătate și fericită înțelegere, de aceia care prin puritatea și nevinovăția lor, reprezintă îngerii pământului. Copilul este urâtat în anii săi fragezi, cu inima sfântă pe care o poartă și harul ce i-a fost dat de a se bucura de grația lui Dumnezeu.

Sub forma unor scrisori — zece la număr — adresate copilei sale de alungul primilor zece ani d. I. Gr. Oprișan, pe lângă un vibrant imn închinat copilăriei, vorbește despre marile adevăruri ale vieții spirituale, despre legea binelui, despre Iisus în a cărui dragoste suntem chemați să trăim și despre toate căile de lumină și întărire.

Noi salutăm cu bucurie apariția acestei cărți de sinceră și entuziastă mărturisire, atât pentru sensul ei pedagogic, cât și pentru că vedem în ea îmbrățișarea uneia din preocupările d-lui Nichifor Crainic.

D. Ilariu Dobridor

tânărul scriitor cu remarcabile însușiri realizat deopotrivă atât în poezie și esseu cât și în ziaristică, unde a adus mărturia unor convingeri tari și puternic susținute, a organizat o revistă săptămânală: PRESA — al cărei prim număr a ieșit la 15 Ianuarie a. c.

Revista va fi tălmăcitoarea crezului și aspirațiunilor unui grup de tineri ieșiți din anonimatul păturii țărănești, tovarăși de luptă și convingeri ai prietenului nostru, d. Ilariu Dobridor. Ei se integrează perfect în logica naționalismului și-și propun să rămână sub această formă, exponenții ai țărănimii în cultura noastră. In sensul acesta pledează articolul de început al d-lui Ilariu Dobridor, „Intre cruce și plug". Alături de d-sa mai semnează d. Ministru Gh. Ionescu-Sisești, Dan Smântânescu, V. I. Melinte, V. r. Topoloveni, George Aria, Marius Sidnoiu, Ion Negru, Em. Nicolescu Nic. etc.

Dorim din tot sufletul ca revista „PRESA" să cunoască drumul celor mai frumoase realizări.

Strâmbă-lemne...

Dunărea și sugestiile ei politice

Dintre discursurile rostite la ultimele întruniri oficiale, — și dintre care unele au tonul polinodiilor interesante și lipsite de regret pentru regimul mort, — se detașează luminos cel rostit de d. Grigore Gafencu la Galați.

Actualul ministru de externe e un vechiu și încercat ziarist. Iar ziariștii, când intră în politica efectivă, — și asta se întâmplă rar la noi — știu totdeauna să facă figură potrivită demnității. Căci ziaristul, prin însăși sarcina lui zilnică, ia contact cu formele multiple ale realității și din complexul problemelor vieții de stat, nu-i rămâne nimic nefamiliar. Sunt extrem de rari oamenii politici cari să stăpânească un orizont atât de larg ca ziaristul. Democrația ne-a dat spectacole umoristice cu atâtea figuri de miniștri pe cari îi orienta câte-un reporter modest și zdrențăros. Aceasta era chiar una din formele puterii gazetărești în Democrație. Reporterul, — muză inspiratoare a bărbatului de Stat! Iată un capitol extrem de suculent, pe care literatura satirică nu l-a folosit încă.

Ziaristul în politică, — vorbim de ziariștii de mâna întâia — e mai la el acasă ca oricine. D. Stoiadinovici, primul ministru al Jugoslaviei, aducând din presă un spirit excepțional de mlădios, a știut să lărgească rigidele cadre ale politicei țării sale până la excelenta situație internațională de care se bucură azi.

D. Grigore Gafencu și-a manifestat spiritul ziaristic din primul moment al venirii la minister prin acele suple declarații de politică externă, pe care Sfarmă Piatră le-a comentat cu plăcere.

In discursul rostit la Ga'ați, d. Gafencu a folosit în mod nimerit tema Dunării, construind pe ea o desvoltare oratorică dincolo de banal.

Dunărea e drumul natural al întregei Europe Centrale. Vehicul de comunicație, și element de legătură între toate statele prin care și pe lângă care trece. Dar în același timp gurile ei ne aparțin în întregime nouă. Marele fluviu ne sugerează astfel o îndoită misiune. Cea dintâiu e națională, de expansiune comercială și culturală în largul lumii, către care se îndreaptă apele Dunării. Cea de a doua e o misiune de colaborare prietenoasă cu toate statele interesate la folosirea ce le oferă marele fluviu. Această colaborare e un fel de determinism natural pe care ni-l sugerează poziționarea românească a gurilor fluviului. In mod natural se adună aici interesele tuturor state'or din Europa Centrală; în mod politic, România are misiunea de a sluji și armoniza aceste interese, armonizându-le cu ale sale, pe care trebuie să le slujească în primul rând.

Utilizând în chip ingenios, dar realist, aceste date geografice, d. Grigore Gafencu le-a transpus în sens politic, schițând încă odată conturul pacific și voința de largă înțelegere internațională, care alcătuesc atitudinea României. A remarcat cu acest prilej lipsa Germaniei din comisiunea dunăreană și a ridicat un călduros apel de colaborare către Reich.

Largă, frumoasă și utilă temă pentru un discurs politic. Spiritul familiarizat cu problemele, al ziaristului, a făcut din ea un moment oratoric deosebit. Dar la Galați s'a manifestat un ziarist sfrunit la rândul lui de răspunderea politică a ministrului. Ce ne-ar fi bucurat încă și mai mult a trebuit să lipsească. Și anume: desvoltarea acelei idei de misiune românească în larg, pe care Dunărea și Marea o sugerează, ca pe însuș viitorul destin al României.

O lecție model

La serbarea organizată de colaboratorii săi, d. **D. Mociorn'ța** a rostit o cuvântare care ar putea servi drept model, pentru frumusetea gândurilor exprimate acolo.

Cunoscutul industriaș român nu este numai un creator de realități dar și un spirit de înaltă concepție și puternică vocație morală. D-sa a vorbit despre înțelesul care trebue dat vieții și rostului omenesc, despre muncă, despre exercițiul conștiinței în cadrul oricărei activități, sfătuindu-și prietenii de labortor să lupte împotriva tentațiilor, pentru a asigura triumfu binelui și al legilor morale. A vorbit deasemenea despre marele principiu al solidarității naționale, despre credința și spiritul nostru tutelar, sub a căror egidă trebue să înscriem toate bătăile noastre de inimă.

A fost o lecție minunată rostită de a tribuna muncii, din care s'au putut pricepe adevăruri mari și reguli de viață, pe temeiul cărora se pot funda cele mai semețe înfăptuiri.

Natan cel genial...

In momentul actual, presa de pretutindeni se ocupă de o nouă figură devenită un versală. Firește nu poate fi vorba decât de un evreu: Bernard Natan, sau cum ar trebui să i se spună cu numele cel adevărat, cu care a plecat din ghetoul lașilor noștri: Bercu Tannenzapf.

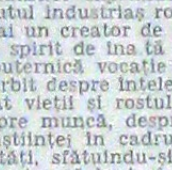

Compatriotul nostru, care ne face marele serviciu de a ne aduce în discuție și numele țării noastre, ne-a părăsit într'o bună zi, plecând haihui spre țara unde deunăzi guverna d. Leon Blum.

Din vagabond internațional din coate goale și mațe fripte—vorba lui Caragiale — a ajuns unul dintre cei mai mari dictatori ai cinematografului francez, realizând averi ca 'n poveștile orientale.

Acum suferă o mică neplăcere. Are puțin de-afacc cu justiția. Dar orice s'ar întâmpla, Natan rămâne mare. Un destin mai grandios de-așa, nici că se poate închipui. Se află de-aici însă că patria lui Voltaire este o adevărată Californie pentru băeții cu conjuncteită și pistrui, din târgurile noastre.

Că băeții sînt genii veritabile de vreme ce au asemenea miraculoase ascensiuni, în mijlocul unor societăți care nu sînt nici măcar orientale...

Noi suntem gata să mai oferim și alte exemplare, pentru progresul artelor de tot felul, nunumai pentru industria cinematografică!.

Incepe ispășirea

Drama poporului iudeu abia acum începe. Vechi și ancestrale blesteme și aiditea nelegiuiri săvârșite de-alungul veacurilor până sub ochii noștri, își caută ispășirea.

Gândiți-vă cât de fericiți erau nu mai departe decât acum un an, în Republica Cehoslovacă, și iată în ce stare groaznică se află astăzi, fiefugiații din ținuturile ocupate de Germani, nu mai pot avea loc pe teritoriul fostei lor împărății. Trebue să plece aiurea. Dar spaima lor e că nu-i primește nimeni.

S'a creiat o nouă conștiință umanitară!

Mila altor popoare față de diferite categorii de refugiați din Cehoslovacia, nu li se oferă și evreilor. Astfel, Argentina, Canada, Australia, Noua Zeelandă, sunt dispuse să primească refugiați pe teritoriile lor, dar cu condiția expresă să nu fie evrei. Chiar Franța oferă adăpost celor rămași fără patrie, în Maroc, Tunis, Madagascar și Noua Caledonie, dar cu aceiași severă condiție: să nu fie evrei.

Ce destin îngrozitor!...

O faptă exemplară

D-l general Gabriel Marinescu, însoțit de nobila sa doamnă, a mers în comuna sa natală, Tigveni din Argeș, unde a împărțit alimente la două sute de familii nevoiașe și-a îmbrăcat complet, în uniformă străjerească, 175 de copii. In altă zi — Luni 16 crt. — gestul acesta a fost repetat și la Prefectura Poliției Capitalei, unde trei sute de copii sărmani, au primit haine și alimente.

Am reținut această informație, fiindcă e vorba de un lucru a cărui frumusețe trebue relevată. Cine face un act de danie, săvârșește o operă profund creștină. Mila și caritatea sunt condiții esențiale pentru cine vrea să trăiască în spiritul credinței noastre. Așa s'au manifestat vechii boieri, adică exemplarele de elită ale trecutului nostru, așa ne învață biserica, așa se poate recomanda orice suflet înnobilat de sentimente înalte.

D. general Gabriel Marinescu a făcut o faptă care mărturisește negrăit de mult, despre calitatea sufletului. Fie ca entuziasmul cu care a înțeles să aprindă lumini de bucurii în satul său natal, să răscolească și alte inimi, spre binele societății noastre de azi.

Alt exod

O mie de evrei din Danzig, vor fi expulzați în cursul lunii Ianuarie. S'au luat toate dispozițiile ca să fie îmbarcați în trenuri plumbuite și transportați la Genua, de unde vor fi îmbarcați pentru o direcție necunoscută.

Așa dar, alt exod. De data aceasta, în trenuri plumbuite!

Noi am fi bucuroși să le punem la dispoziție chiar vagoane cu paturi de dormit, numai să ne vedem scăpați de ei.

Soluția problemei evreiești

In discursul ținut la Detmold, d-l Alfred Rosenberg a afirmat că lupta împotriva evreilor nu poate fi încununată de succes, dacă nu aderă toate statele la principiul deparazitării.

Suntem de aceiași părere și credem că e singurul fel în care se poate rezolvi această spinoasă problemă.

Contele Ciano

Coperta noastră aduce în numărul de față chipul tânăr, foarte tânăr chiar, al contelui Galeazzo Ciano, al cărui nume face azi înconjurul lumii diplomatice internaționale.

Ginerele Ducelui a devenit colaboratorul său cel mai intim în problemele dificile ale politicei externe.

Se datorește această ascensiune a tânărului ministru fascist calității de rudă, de nepotism, cum s'ar zice cu termenul consacrat acestui fel de căpătuială?

Așa ar fi dispuși să creadă cei cari nu cunosc lucrurile.

Dar Ducele Italiei e prea sever cu sine ca să nu fie egal de sever chiar cu rudele sale.

Contele Ciano deținea până acum cinci ani postul destul de modest de director al presei fasciste, de cenzor și îndrumător al ei.

A venit apoi războiul din Abisinia. Ginerele Ducelui împreună cu cei doi feciori ai săi au stat în fruntea campaniei, ca aviatori. S'au remarcat în lupte prin îndrăzneli uluitoare și-au recoltat isprăvi eroice. In aspra sa'bătăcie a războiului african și-a câștigat contele Ciano marile merite ce l-au ridicat apoi la demnitatea de ministru. Inteligent și ponderat în diplomație, pe cât de îndrăznet a fost în război, el e pentru tineretul Italiei un exemplu viu de ascensiune pe treptele meritelor personale.

Sfarmă-piatră

Intemeietor: AL. GREGORIAN

LEI 6 — Anul V, Nr. 149

DUMINICĂ 22 IANUARIE 1939

Director: NICHIFOR CRAINIC

Redacţia şi Administraţia:
str. Domniţa Anastasia 16,—Sectorul 1

PLANUL DE INCADRARE PROFESIONALA AL D-LUI ARHITECT I. D. ENESCU

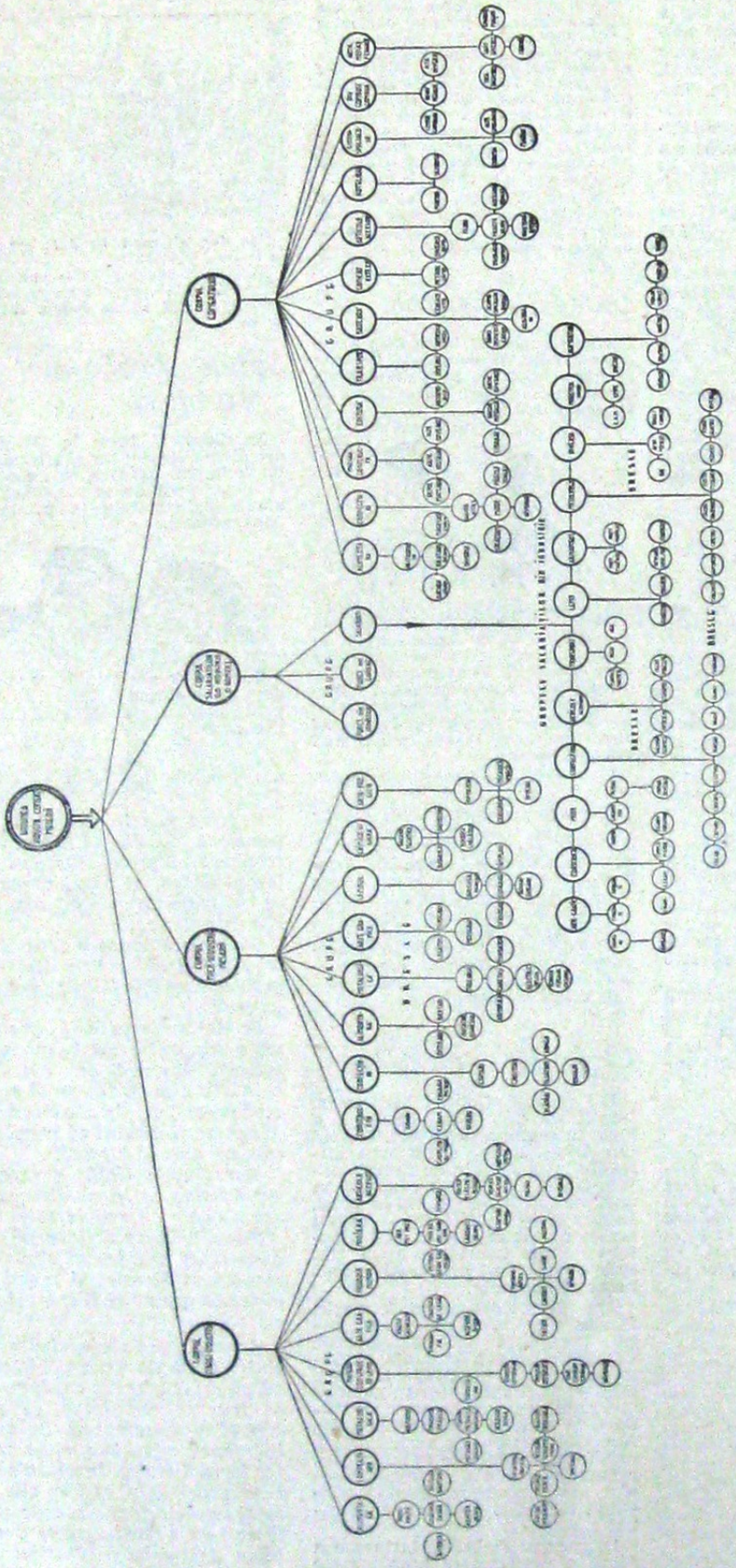

Incadrarea industriei, comerţului şi meseriilor

IN ACEST NUMĂR:

NICHIFOR CRAINIC : Pentru cultura ortodoxă.

Arh. I. D. ENESCU : Despre corporaţii şi principiul etnic.

PAN M. VIZIRESCU : „Un romain miserable"...

OVID CALEDONIU : Cronica teatrală.

PETRE PAULESCU : Curentul mioritic.

EUGEN VICTOR POPA : Regimul bancar în statul etnocratic.

MARIELLA COANDA : Poziţiuni înaintate în noua ştiinţă medicală (trad. din italiană).

ION POTOPIN : Pământ cu troiţe (versuri).

EMILIAN VASILESCU : Apărători ai credinţei.

SERGIU CRISTIAN : Iarnă 'n ţară (versuri).

Pr. SERGIU BJOLLA : Tendinţa spre adevăr.

GEORGE ŞOIMU : Petec de rai (versuri).

Cronica literară, aprecieri, note, etc.

ATELIERELE „IMPRIMERIA" S. A. R. BUCUREŞTI, Strada Matei Millo No. 3. —